



ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання – з січня 1994

Листопад 2022 року
Виходить 2 рази на місяць



№ 17-18

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

30 листопада 2022 року

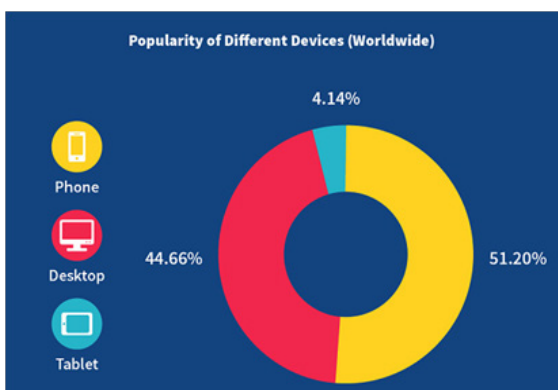
На допомогу педагогу

Використання месенджера VIBER в освіті

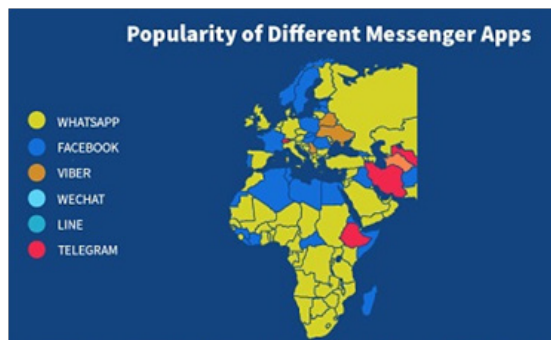
Як відомо, більш ніж 52% веб-пошуку здійснюється на мобільних телефонах.



Дослідження демонструють, що 51,2% людей проводять час на мобільних пристроях, а не на настільних комп'ютерах (44,66%). Від відстеження фітнес-занять до організації процесу навчання – є додаток на майже будь-який випадок життя.



Як видно з малюнку, найпоширеніший додаток для спілкування (месенджер) в Україні – Viber.



Як можна адаптувати месенджер Viber для освітнього процесу?

За результатами опитування Rakuten Viber, за участі понад 100 тисяч респондентів в Україні, 66% розпочали навчальний рік онлайн; 19% навчаються за змішаною формою, поєднуючи онлайн та оффлайн; і лише 15% пішли у заклади освіти та навчаються очно.

Тож, ми знаємо, що незалежно від форми навчання, в Україні учні активно користуються груповими чатами. За даними Rakuten Viber, користування такими чатами серед українців до 18 років зросло у 3,9 рази 1 вересня порівняно із 1 серпня 2022 року.

Ми бачимо, як багато викликів поставило перед освітянами дистанційне навчання. Викладачам потрібно відшукати та розібратися в онлайн-інструментах, утримувати увагу учнів на онлайн-уроках, переконувати батьків, що онлайн-навчан-

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- **ВИКОРИСТАННЯ МЕСЕНДЖЕРА VIBER В ОСВІТІ**
- **ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ LIVEWORKSHEETS - СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ РОБОЧИХ ЛИСТІВ І РОБОЧИХ ЗОШИТІВ**
- **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ НЕ ВТРАЧАЄ АКТУАЛЬНОСТІ**
- **ПРОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ**
- **ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ**
- **УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ**
- **ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ**
- **РОЗВИТОК УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОДНОГО З ВАЖЛИВИХ НАПРЯМКІВ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ**
- **МОЇ ДІАЛОГИ З ГРИГОРІЄМ САВИЧЕМ**

ня не менш ефективно за офлайн, та паралельно відповідати на безліч різних запитань. Це забирає чимало часу, сил та енергії.

Зважаючи на ситуацію у країні, однією з найбільших проблем дистанційної освіти є відсутність в учнів стабільного доступу до мережі. Тож месенджери вже стали органічною частиною української освіти.

Viber – це не лише чати з батьками та фото письмових завдань учнів. Ви можете застосовувати його навіть у новітніх методиках змішаного навчання.

Як проводити інтерактивні та захопливі уроки за допомогою месенджеру? Як оптимізувати групи у Viber, налагодити комунікацію з учнями й батьками? Як користуватися Viber з телефона та комп'ютера?

Інколи викладачі сприймають дистанційне навчання як ті ж самі уроки в кабінеті, але через монітор. Однак дистанційне навчання дає багато цікавих та ефективних можливостей для викладання.

У Viber є два основні формати спілкування з кількома людьми одночасно: це групи та канали. У групах можуть писати всі учасники чату, а у каналі – лише адміністратор. Функції у цих форматів різні і для освітнього процесу краще підходить група. Наприклад, у ній ви зможете подивитися, хто і як відповів на опитування чи вікторину, а в каналі – ні. Щоб створити груповий чат, необхідно натиснути на «олівець» чи повідомлення у правому нижньому кутку екрана. Оберіть відповідну кнопку «Нова група», додайте користувачів, введіть назву, за бажанням додайте фото і користуйтеся.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ, *що у користувачів, яких ви хочете додати в групу, має бути ввімкнено дозвіл на цю дію (додавання у групу). Налаштувати його ви можете у «Параметри» в розділі «Конфіденційність» – «Хто може додавати мене у групи» – «Будь-хто» або «Лише мої контакти».*

У каналі можете дописувати лише ви або інші адміністратори, яких ви додаєте (щоб зробити це, відкрийте налаштування та оберіть «Додати як адміністратора»). Підписники каналу можуть реагувати на дописи та залишати під ними коментарі. Щоб зробити коментування можливим, натисніть на назву каналу та оберіть у параметрах «Увімкнути коментарі».

Групи також можна використовувати на уроках для обговорення, а канали – для публікації важливої інформації щодо життя учнів, домашніх завдань та оголошень.

У вас може бути одразу декілька каналів та груп, для різних класів і предметів. Як їх систематизувати?

Насамперед, називайте чати так, щоб ви за заголовком розуміли, що всередині. Наприклад: Інформаційні технології [назва групи], або Батьки [назва групи].

Найважливіші чати закріплюйте вгорі списку листування. Якщо ваш пристрій на базі Android, затисніть канал у загальному списку чатів та оберіть «Закріпити». Якщо користуєтеся системою iOS, відтягніть групу ліворуч і натисніть на таку саму опцію. Це можна робити з безліччю чатів. Інша опція «Додати в обране на комп'ютері». Тоді чати там будуть відображатися окремим рядком зверху списку. Для цього у Viber на комп'ютері натисніть на групу чи канал правою кнопкою мишки. Оберіть «Додати в обране чати». Так ви можете об'єднати до 7 чатів.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ: *навіть якщо зараз Viber ваш основний робочий інструмент, ви не маєте проводити в ньому весь свій час як на звичайному робочому місці.*

Домашні завдання у Viber

У чергуванні типів завдань вам допоможуть функції Viber. Ви можете обмінюватися з учнями документами, зображеннями, фото та відео.

Наприклад:

- дайте завдання знайти помилку на картинці, відредагувати її та одразу надіслати у чат.
- попросіть записати аудіо своєї вимови для уроку англійської.

Створюйте групові чати

Ви можете поділити учнів на декілька груп за типами завдань. Створіть для кожної групи окремий чат. Назвіть чат відповідно до станції (типу завдання). Ви можете додавати і видаляти учасників з групи, змінювати назву групи (станції). *Такий підхід до домашнього завдання має назву інтервівінг (чергування).*

Зворотній зв'язок


Не забувайте про зворотній зв'язок. Щоб записати голосове повідомлення, затисніть іконку із зображенням мікрофону у правому нижньому кутку екрана вашого чату. Після запису відпустіть кнопку, аудіо відправиться автоматично. Для запису відео коротко натисніть на мікрофон 1 раз. Іконка зміниться. Аналогічно запишіть відео. Якщо ви надіслали помилково голосове повідомлення або відео, затисніть повідомлення та оберіть «Видалити для всіх». Ви також можете записувати аудіо та відео в «Мої нотатки», щоб мати можливість переглянути їх перед відправленням.

Можна надсилати персоналізоване повідомлення. Для цього введіть у вікні повідомлення «@» і побачите список учасників, яких можете відмітити. Натисніть на потрібне ім'я, додайте текстове повідомлення або емоджі та надсилайте.

Інструменти, що допоможуть зробити уроки цікавими для учнів:

- відеоконференції (обмеження 40 учасників);
- візуальний брейнштормінг (ця функція працює лише для мобільних пристроїв на базі Android).

Надішліть учням картинку у чат, щоб вони могли під час уроку її відредагувати.

iOS: завантажте картинку та за потреби намалюйте щось на ній, натиснувши на зображення та обравши «олівчик» 

Android: натисніть на зображення, далі на три крапки й оберіть «Намалювати на цьому фото».

Надсилайте лінки на онлайн-документи чи онлайн-дошки у чат. Реагуйте на відповіді учнів за допомогою стікерів. Збирати або надсилати реакції на виконане завдання можна за допомогою наліпок. Для цього натисніть на символ зі стікером у лівому нижньому кутку чата. Оберіть потрібний пакет наліпок і надсилайте. Щоб додати нові стікер-паки натисніть на «+» – «Магазин наліпок» – «Безкоштовні» – оберіть та натисніть «Завантажити». Або створіть власний стікер-пак. Для цього натисніть «Створення наліпок» – «Введіть назву пакета» – «Завантажте з галереї фото для майбутніх наліпок».

«Мої нотатки» та перевірка знань

І у телефоні, і на комп'ютері серед чатів Viber ви знайдете «Мої нотатки». Сюди можете записувати і надсилати всю потрібну вам інформацію, а також створювати чернетки повідомлень.

Функції Viber допоможуть вам швидко перевірити знання учнів за допомогою тестів. Є два формати: опитування та вікторина.

Використовуйте *опитування*, щоб дізнатися думку учнів. Правильної відповіді тут немає. Натисніть три крапочки



– «Створити опитування» – введіть запитання – варіанти відповідей (до 10 можливих варіантів) – надсилайте. *Якщо натиснете на рядок із варіантами відповіді, побачите список учнів, які його обрали.*

У вікторині один правильний варіант відповіді. Алгоритм створення вікторини такий самий, лише потрібно обрати «Режим вікторини». Вводите питання, відповіді та позначаєте правильну відповідь. Ви можете додати пояснення, чому саме цей варіант коректний. Це економить вам час на перевірку та коментування тестувань, оскільки не треба буде щоразу пояснювати у чому помилка. Цей варіант підійде для оцінювання знань учнів, адже ви можете переглянути, хто і на скільки питань відповів правильно (для цього так само натисніть на варіант відповіді).

ВАЖЛИВО! *Ви не можете редагувати опитування і вікторину після надсилання.*

Найповніше функціональність вікторини працює у групових чатах. У спільноті чи на каналі ви не зможете перевірити, хто і як відповів на питання. Однак на каналі є інша корисна функція. Учасники можуть залишати коментарі під вашими дописами.

Viber на комп'ютері

Функції Viber на телефоні та ПК дещо відрізняються. Важливо, що комп'ютерна версія може працювати лише за наявності мобільної і завжди є додатковою. Так відбувається тому, що профіль обов'язково прив'язується до номера телефону. Тому, перш ніж завантажити Viber на комп'ютер, треба зареєструватися в мобільному застосунку.

Функції комп'ютерної версії зручніші для проведення уроків-відеодзвінків, оскільки пристрій має якіснішу камеру, мікрофон та великий екран для чіткого зображення. Комп'ютер не розряджається так швидко, як це буває з телефоном. А ще можна одночасно відкривати чат та вікно відеовиклику. Відповідно, зручніше надсилати вікторини чи додаткові матеріали. Водночас з телефона простіше відправляти аудіо- та відеоповідомлення, поширювати медіа з галереї. Тож використовуйте девайси під час уроків одночасно. Так ви можете проводити відеоурок на комп'ютері, а з телефону надсилати інформацію у групу.

Експериментуйте самостійно – і ви знайдете багато способів інтегрувати месенджер Viber у ваші заняття та зробити їх ще цікавішими!

Список використаних джерел

1. <https://oplatforma.com.ua/article/2917-yak-vesti-dlove-splkuvannya-u-mesendjerah>
2. <http://blog.ed-era.com/vikladati-za-dopomoghoiu-viber/>
3. <https://uk.wizcase.com/blog/%D0%B4%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D1%96-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B2-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%D1%96/>
4. <https://diia.gov.ua/news/viber-oficijnij-partner-diyi-ta-mincifri>

Олена ПАВЛЕНКО,
методист НМЦ ПТО у Харківській області

На допомогу педагогу

Використання сервісу LIVEWORKSHEETS - створення інтерактивних робочих листів і робочих зошитів

Liveworksheets – це освітній інструмент, що дозволяє педагогам трансформувати традиційні робочі аркуші в інтерактивні онлайн-вправи з автоматичним маркуванням. Величезною перевагою цього сервісу є той факт, що до одного робочого листа можна включити завдання кількох рівнів складності. Виконуючи вправи, учні поступово переходять від легких завдань до більш просунутого рівня складності.

Веб-сервіс Liveworksheets дозволяє створювати робочі аркуші, які містять кілька типів завдань: додавання текстових полів для введення тексту, вибір правильної відповіді, вікторина з вибором правильної відповіді, зіставлення, перетягування правильної відповіді, завдання на прослуховування, завдання на вимову, відкриті запитання; додавання mp3 файлів, додавання відео з YouTube, додавання посилань. Як видно з цього

списку, матеріал може бути дуже різноманітним. Перш ніж створювати свої робочі листи, можна дослідити, які вже створені та опубліковані колегами.

У перекладі з англійської назва сервісу Liveworksheets означає «Живі робочі аркуші». Сервіс Liveworksheets дозволяє нам перетворювати традиційні аркуші для друку (doc, pdf, jpg) на інтерактивні онлайн-вправи з самовиправленням, які в сервісі називають «інтерактивними аркушами». Учні можуть виконати робочі аркуші онлайн і надсилати свої відповіді педагогу. Це добре для здобувачів освіти, бо мотивує до навчання, економить час педагога, береже довкілля, бо не треба витрачати папір.

Крім того, інтерактивні аркуші повною мірою використовують нові технології, застосовані в освіті: вони можуть містити звуки, відео, вправи

перетягування, об'єднання за допомогою стрілок, множинний вибір і навіть розмовні вправи, які здобувачі освіти виконують за допомогою мікрофона.

Як це можна використовувати?

Можна використовувати живі аркуші для створення власних інтерактивних аркушів або використовувати ті, якими поділилися інші педагоги. У сервісі є колекція з тисяч інтерактивних аркушів, які охоплюють багато мов і предметів.

Як можна створити власні інтерактивні аркуші?

Це дуже просто. Потрібно завантажити свій документ (doc, pdf, jpg...), і він буде перетворений на зображення. Тоді потрібно намалювати поля на аркуші та ввести правильні відповіді. Є також кілька команд, які потрібно вивчити, якщо вам треба виконувати інші види вправ, як, наприклад, пере-

тягування, об'єднання за допомогою стрілок, розмовні вправи тощо. І це дуже легко. В сервісі є вбудований посібник і відеоурок.

Чи є якісь обмеження?

Якщо ви хочете поділитися своїми інтерактивними аркушами з рештою педагогів, то їх можна зробити скільки завгодно. Також можна залишити свої робочі аркуші приватними, але існує обмеження – 30 приватних аркушів. Користувач не може без дозволу ділитися аркушами, взятими з інших веб-сайтів, відсканованими з підручників або теми, що містять будь-який захищений авторським правом вміст. Треба на сайті ознайомитися з умовами використання сервісу, щоб отримати повний список забороненого вмісту.

Як можна отримати відповіді учнів?

Найпростіший спосіб: учні відкривають аркуш, виконують вправи та натискають «Готово». Потім вони обирають «Надіслати мої відповіді педагогу» та вводять електронну адресу педагога (або секретний код). Педагог отримує сповіщення на свою електронну пошту і може перевірити всі відповіді учнів у поштової скриньці. Немає обмежень щодо кількості аркушів, які учні можуть надіслати педагогу, але всі їхні відповіді буде видалено через 30 днів.

Найскладніший, але набагато кращий варіант: педагог може створювати власні інтерактивні робочі зошити та додавати улюблені робочі аркуші (власні або спільні з іншими педагогами). Потім педагогу треба зареєструвати учнів (вони також можуть зареєструватися самі з секретним кодом ключа педагога) і призначити їм робочі зошити. Після цього учні можуть відкрити робочі зошити зі своїм логіном і паролем та виконати вправи. Педагог може в будь-який час перевірити їхню роботу, задати домашнє завдання та додати коментарі чи примітки. Учні можуть додатково зареєструвати свою електронну пошту, щоб отримувати сповіщення про домашнє завдання та коментарі педагога.

Інтерактивні робочі зошити легко налаштовуються, дозволяють педагогам отримувати відгуки та зберігають усі відповіді учнів протягом необмеженого часу. З цих причин вони є рекомендованим варіантом, хоча на початку це займає більше часу (педагогу потрібно зареєструвати учнів і вибрати робочі аркуші, хоча можна додавати або ви-

давати робочі аркуші в будь-який час).

Чи є якісь обмеження в інтерактивних зошитах?

Так, є певні обмеження, але для більшості педагогів вони не є проблемою: можна створити до 10 інтерактивних зошитів (по 120 сторінок кожен) і зареєструвати до 100 учнів. Це означає, що можна безкоштовно зберегти $10 \times 120 \times 100 = 120\,000$ відповідей учнів у своєму обліковому записі. Якщо потрібно більше учнів, більше робочих зошитів або більше особистих робочих аркушів, можна оплатити преміальну підписку, щоб збільшити ці ліміти. Є можливість переглянути всі плани передплати.

Чи можливо додати інтерактивні аркуші на власний веб-сайт або блог?

Педагог може вставляти свої робочі аркуші та навіть аркуші інших викладачів (якщо вони дозволяють цю опцію). У сервісі є спеціальний код для цього: просто відкрийте аркуш і натисніть «Вставити на мій веб-сайт або блог». Там отримаєте код для вставки.

Чи можна завантажити аркуші у форматі pdf?

Багато робочих аркушів також можна завантажити у форматі pdf (якщо автор дозволив цю опцію). У сервісі можна завантажити 10 аркушів на день. Якщо потрібна допомога, можна задати питання у спільноті педагогів або зв'язатися з розробниками сервісу за електронною адресою: mail@liveworksheets.com (англійською або іспанською мовою). Для роботи в сервісі українською мовою користуємося Гугл-перекладачем. Однак ця опція може давати певні обмеження в користуванні, тому більш рекомендовано працювати при інтерфейсі англійською мовою.

Ознайомимося з роботою в сервісі трохи детальніше.

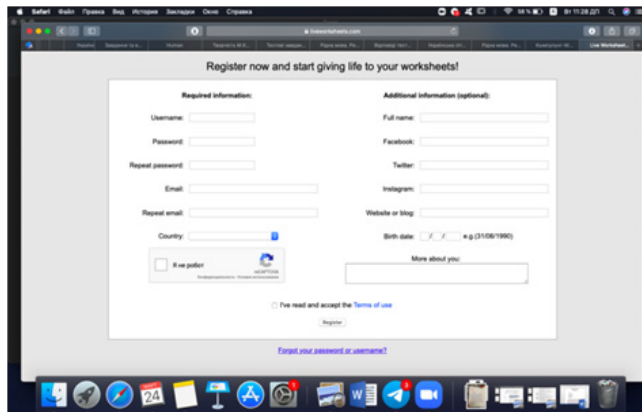
Перше, що ми робимо на початку роботи з сервісом:

– заходимо на сайт <https://www.liveworksheets.com/> і реєструємося (усі поля заповнювати не обов'язково);

– створюємо акаунт, натиснувши Teachers access (введіть ім'я користувача, адресу електронної пошти та пароль двічі);

– тиснемо «Register».

Далі створюємо робочий аркуш.



Обираємо пункт: – Зробити інтерактивні аркуші – Почати (Make interactive worksheets – Get started). Після того, як ви оберете Make interactive worksheets → Get started програма запропонує вам завантажити документ (у форматі Word, pdf, jpg) до 5 Мб і опрацює його. В результаті перед вами з'явиться сторінка, в якій вам тепер треба буде виконати низку задач.

Які існують елементи управління і як їх поставити, можна побачити у вкладці під знаком «?». Це:

– відкриття і завантаження робочого аркуша;

– малювання тестових полів на аркуші;

– введення правильних відповідей;

– перегляд робочого аркуша;

– зберігання робочого аркуша;

– поділитися робочим аркушем;

– видалення робочого аркуша.

Які завдання можна створити за допомогою Liveworksheets? Це:

• додавання текстових полів для введення тексту;

• вибір правильної відповіді;

• вікторина з вибором правильної відповіді;

• зіставлення;

• перетягування правильної відповіді;

• завдання на прослуховування;

• завдання на вимову;

• відкриті питання;

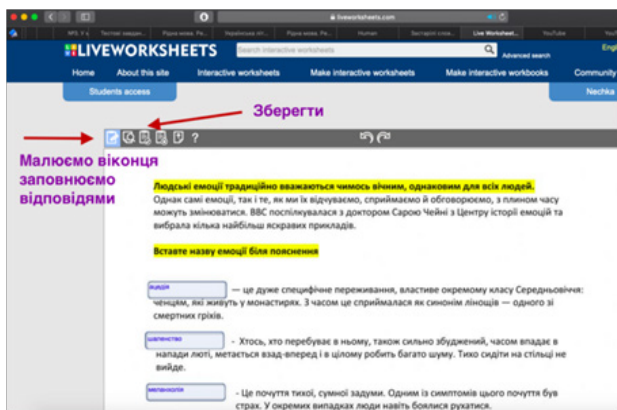
• додавання mp3 файлів;

• додавання відео з YouTube;

• додавання посилань.

Назначаємо задачі. За допомогою першої кнопки (малюнок знизу) малюємо віконечка поверх малюнка – в майбутньому саме ці віконечка учні будуть заповнювати. Після того, як намалювали – пишемо всередині те, що буде правильною відповіддю (це програма сама прибере і учні не побачать, і саме цю вашу відповідь вона буде використовувати для перевірки





роботи учня).

Для створення тестового завдання виділяємо курсором відповіді. У виділеному полі набираємо наступний текст: `select: yes` – якщо відповідь правильна; `select: no` – якщо відповідь неправильна.

Окрім заповнювання пропусків, ви можете прописати й інші завдання: поєднати малюнок з поясненням, прослухати аудіо, написати вільну відповідь (тоді просто залиште прямокутник без заповнення) і подивитися відео.

Функції, які педагог може прописати:

- Вибрати декілька правильних відповідей (у англійців це називається Multiple Choice) – у віконечку напишіть `select:yes` або `select:no`.

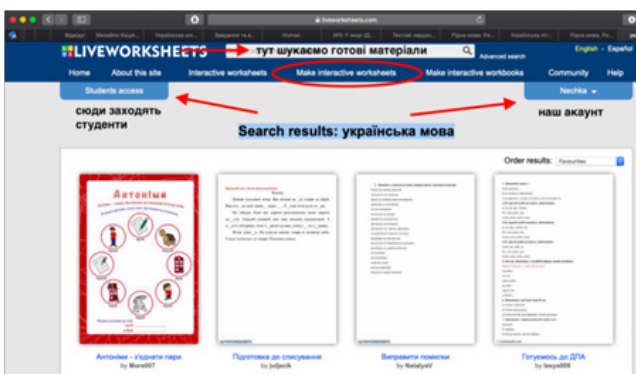
- Поєднати малюнки зліва і справа – у відповідних ПАРАХ прописуємо `join:1` або `join:2` (залежно від кількості малюнків).

- Взяти слова і перетягнути їх у пусті місця – на кожному слові, яке «береться», пишемо `drag:1`, а на місці, куди вставити – `drop:1`.

- Обрати з випадаючого списку – `choose: варіант 1/*варіант 2` (учень побачить ваш текст на місці слів варіант 1, проте **обов'язково** правильний варіант прописуйте із *).

Створений робочий аркуш можна відкрити, або додати до робочого зошита, або видалити.

Далі педагог учням надає посилання, яке завжди видно вгорі інтерактивного



аркуша (можна натиснути слово «Сору»). Тут представлені вкладки сервісу, де розміщені інтерактивні завдання і відповіді учнів.

Що саме робить учень?

Реєстрація учня на сайті не потрібна. Можна працювати і з телефону. Після того, як учень увійшов у сервіс і виконав завдання, слід у кінці аркуша натиснути

Finish. З'являється вікно, в якому вибираємо картинку «Email my answers to my teacher», тобто учень відправляє заповнений інтерактивний аркуш на поштову скриньку педагога. «Check my answers» натискати не треба, програма і так покаже результати учневі при відправці. Після цього треба заповнити поля, які з'явилися, і натиснути кнопку Send.

Результати роботи учня приходять на поштову скриньку педагога www.liveworksheets.com, у розділ «Повідомлення». Тут ми побачимо роботи учнів, коли вони були зроблені, о котрій годині та оцінку за роботу. Оцінки на даному сервісі виставляються за 10-бальною шкалою і педагог має можливість редагувати оцінки, що виставлені сервісом.

Зошит можна створити, додаючи власні створені заздалегідь інтерактивні аркуші, або аркуші, що створили інші педагоги, вони повинні бути додані до вкладки «Мої улюблені аркуші», або з аркушів, що вже збережені на сервісі, яких дуже велике різноманіття.

Вибираємо опцію My workbooks і у новому вікні вводимо назву робочого зошита. Спочатку створений зошит є порожнім. Знаходимо сторінку у своїх збережених сторінках зошита. Обираємо сторінку і додаємо із своїх збережених сторінок до зошита. Таке сповіщення з'явиться,

коли сторінка буде додана в зошит.

Які налаштування може зробити педагог?

Педагог може:

- Редагувати зміст аркушів.
- Призначити зошит учням, вибірково або усій групі.

- Завантажити обкладинку із вже створеного заздалегідь файлу.

- Змінити назву робочого зошита.

- Дозволити повторювати вправу учням.

- Обирати варіанти оцінювання (може бути оцінювання в балах, балах з десятима, оцінювання словесне, оцінювання за допомогою зображення (зірочки), або своє зображення, завантажене з комп'ютера).

- Робити налаштування як для зошита взагалі, так і для окремих сторінок.

- Обирати час, до якого учень повинен зробити завдання або не вводити цей параметр.

Ось приклад декількох створених аркушів і доданих у зошит, який має назву «Українська мова 9».



Сподіваюся, що цей зручний і нескладний сервіс допоможе вам у роботі як при дистанційній формі навчання, так і при змішаній або очній.

Бажаю вам вдалої, натхненної праці, гарних учнів, досягненнями яких ви будете пишатися, і бажаю нам всім перемоги, мирного неба, ладу в родинному і робочому колах.

Використане джерело

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://salkoann.medium.com/liveworksheets-%D1%80%D1%8F%D1%82%D1%83%D1%94%D0%BC%D0%BE-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2-7f35c6e703c6>

Ольга ГРИГОРОВА,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області



ПОВАГА – педагогічні колективи можуть бути успішними лише тоді, коли викладачі поважають один одного.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – категорія, яка підтримує реалізацію доброчесності, вона є водночас індивідуальною і груповою. Всі представники спільноти (здобувачі освіти, викладачі, адміністрація) несе відповідальність за доброчесність у навчанні, викладанні, здійсненні наукової роботи. Бути відповідальним – означає опиратися тискові колег, якщо вони намагаються вчинити нечесно, та відстоювати доброчесні практики та правила.

МУЖНІСТЬ – риса, яку демонструють ті, хто працює за правилами доброчесності, незважаючи на страх чи тиск з боку учасників педагогічної спільноти... Але риса ця означає дію відповідно до власних принципів та переконань.

Не завжди дотримуємося цього... Дуже часто в журі на конкурс ідуть викладачі для того, щоб забезпечити перемогу свого учня... Всіляке буває... Буває й таке, що учень здобуває призове місце на подальшому етапі без протекції викладача... Або голова журі ставить на призові місця тільки своїх вихованців... Це з власного досвіду проведення мовних конкурсів.

Є ще один аспект, про який хочеться згадати: повага до автора, авторського тексту, інтелектуального продукту є одним із центральних принципів академічної доброчесності. Очевидно, що «академічний плагіат» і «порушення авторського права» є поняттями близькими, але не тотожними.

МОН роз'яснює: «Захист права інтелектуальної власності спрямований, наперед, на захист майнових прав авторів чи їхніх правонаступників. Натомість норми щодо академічного плагіату спрямовані... на особи, що порушують академічну доброчесність через ненадання достовірної інформації про авторів певних ідей, текстів, наукових результатів тощо».

А що закон? Нормативною базою, що прописує академічну доброчесність, можна вважати українське законодавство, що регулює інтелектуальну власність і регламентує санкції за його порушення, передусім Закон України «Про авторське право і суміжні права» (ст.50 «Порушення авторського права і суміжних прав») та Закону України «Про вищу освіту» (ст.69 «Права інтелектуальної власності та їх захист»).

Можна також згадувати й між-

народні договори із забезпечення авторського права, чинні на території України: Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів (1886), Всесвітню конвенцію про авторське право (м.Женева, 1952), Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності з авторським правом (1996), Римську конвенцію про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (1961), Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми (1996) тощо.

Ст.42 Закону України «Про освіту» передбачає, що «види академічної відповідальності... учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності регламентуються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути підтвержені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їх відповідальності».

Отже, законодавство зобов'язує кожен заклад освіти прийняти внутрішній документ, який «віддзеркалюватиме бажану й небажану поведінку педагогічної спільноти, який матиме прописані етичні орієнтири, принципи, що допомагають саморегулюванню академічного середовища, санкції за їх порушення».

Все це правильно... Але... Я проти додаткових паперів... Це повинно робитися в непаперовому варіанті. Ніяких карток-анкет і тому подібних карток. Тільки індивідуальна робота з особистістю! Тоді не буде формалізму! Досять паперів!

А тепер кілька слів про різновиди порушення академічної доброчесності в Україні.

Ст.42 Закону України «Про освіту» основними порушеннями академічної доброчесності називає такі: академічний плагіат («оприлюднення (почасти або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без визначення авторства»; самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування («виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів

навчання»); обман (як узагальнене визначення для всіх вище перелічених порушень), хабарництво, необ'єктивне оцінювання («свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти»).

Звичайно, що виявлене правопорушення вимагає відповідальності як для працівників освіти, так і для її здобувачів. Таке юридичне визначення правопорушення в цілому збігається із загальноприйнятим баченням академічної нечесності.

А що ми розуміємо під академічною нечесністю, академічним проступком?

Пропонована відповідь така: у сфері наукових досліджень – фабрикація та фальсифікація даних у наукових працях, академічний саботаж; в освітній сфері (прописані для вищої освіти, але їх можна поширити на всі освітні рівні, в тому числі і на ЗП(ПТ)О) – хабарництво в академічній сфері (зловживання окремими представниками викладацького складу своїми службовими обов'язками з примусом і тиском на колег чи здобувачів освіти), академічне шахрайство (використання недозволених матеріалів, інформації чи інших допоміжних засобів під час виконання навчальних завдань), найпоширенішою формою якого є списування (за допомогою шпаргалок, у сусіда по парті тощо), плагіат...

Упродовж 2015-2016 рр. оглядачі Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) використовували комплексний моніторинг ситуації в Україні, матеріали якого підсумовано у звіті «Огляди ОЕСР на тему доброчесності в освіті: Україна 2017».

Підсумовуючи результати власного моніторингу, так само як і попередніх досліджень, оглядачі ОЕСР дають загальною дуже критичну оцінку «клімату доброчесності» в Україні. Прогресування корупції є важливою перешкодою сталому розвитку в країні, а освіта (і вища, і середня) як державний сектор значною мірою уражений корупцією.

Законодавчі зміни актуалізували проблему стану академічної доброчесності в сучасній українській школі. До обговорення долучилися і освітяни, і батьки. Головними обговорюваними питаннями стали: причини академічної нечесності, яка «цвіте буйним світом в українській загальній школі» (за визначенням порталу громадських експертів «Освітня політика»).

Якщо підбити підсумки обговорень, то основними видами академічної не-

добросовісності вважають:

- масове списування і плагіат (під час написання рефератів);
 - незабезпечення принципу академічної добросовісності під час проведення предметних олімпіад та написання робіт для Малої академії наук (визначено як «неспроможність забезпечити чесну гру», «профанацію»);
 - масове, з подачі викладачів і шкільних адміністрацій, використання в освітньому процесі посібників «Готових домашніх завдань» (ГДЗ) («По лінії взаємин «здобувачі освіти – викладачі» діє наступна логіка взаємної амністії: ми вибачаємо викладачеві імітацію освітнього процесу, а він нам переписування готових домашніх завдань»), а також виконання домашніх завдань почасти або всіма батьками;
 - репетиторство;
 - несправедливе оцінювання з боку викладачів і «гонитву» за високими балами з боку здобувачів освіти (замість імперативу отримати знання);
 - переобтяженість домашніми завданнями і загалом перевантаженість навчальних програм, що провокують порушення принципів добросовісності.
- Викладачі з різних областей України, з різних закладів освіти вказа-

ли на одні і ті ж проблеми. На додачу до вищезазначених проблем учасники опитування звернули увагу на таке: школа і надалі вчить «зубрити» і відтворювати інформацію, а не вчить думати; творчі завдання практично відсутні, школа не розвиває мислення й усне мовлення; школа не вчить того, що будь-який текст має свого автора: написання рефератів і підготовка презентацій не передбачає творчого підходу, зводиться до переказу факту без вимоги вказувати джерело, з якого інформацію взято, та без дотримання правил цитувань; школа не вчить цінувати власну думку, власну працю, бути відповідальним за власні дії.

Сумний підсумок, сформульований одним із учасників віртуального круглого столу з академічної добросовісності (січень 2018 року) можна вважати правильним: «Як внаслідок, «культури» плагіату і брехні наших дітей цілеспрямовано вчать у школі, з молодших класів».

Ви прекрасно знаєте, що викладачам ЗП(ПТ)О доводиться фактично наново переучувати здобувачів освіти після школи... Звідси тенденція: в школі мене ніхто не помічав, а тут помітили!

Проте, якщо поглянути на Європу, то там теж все далеке від ідеалу.

Очевидно, що це наслідок шаленої гонитви за матеріальними благами в майбутньому, коли швидко зробив і швидко отримав результат. А яким чином здобутий результат ніхто вже не згадає.

Використане джерело

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.academia.edu/40399347/%D0%92%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D1%83%D1%94%D0%BC%D0%BE_%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B2_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%B2%D0%BA%D0%B8_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B2

Юрій ЯРОШЕНКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

На допомогу педагогу

ПРОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ

Останнім часом у всіх сферах життєдіяльності людини зростає актуальність питань, пов'язаних із гендерною рівністю. Демократизація та гуманізація сучасного українського суспільства передбачає орієнтацію нашої держави на встановлення єдиних загальнолюдських принципів і стандартів, на їх природні засади, що є важливими для всього світового співтовариства.

Одним із найвагоміших загальнолюдських принципів є принцип рівності – визнання того, що всі люди мають бути рівними між собою незалежно від будь-яких особливостей. Однією з таких особливостей людини є її стать. І те, що має бути цінністю і для людини, і для держави, іноді стає перешкодою до реалізації особою своїх прав. Ця особливість нерідко стає руйнівною у процесі реалізації принципу рівності

основних прав та свобод людини.

Стать – це набір анатомо-біологічних особливостей людини, на основі яких люди визначаються як чоловіки або жінки. Даний термін застосовують лише стосовно характеристик і поведінки, які впливають безпосередньо з біологічних відмінностей між чоловіками і жінками.

Терміни «стать» та «гендер» є суміжними поняттями, однак не тотожними. Майкл С. Кімел розв'язує дану проблему таким чином: «Стать стосується біологічного апарату, чоловічої й жіночої особин, тобто нашої хромосомної, хімічної та анатомічної будови. Гендер пов'язаний зі змістом, що його ми вкладаємо у відповідні відмінності в рамках культури. Стать – це самець і самиця; гендер – це маскуліність і фемініність: чоловічість і жіночість – те,

що означає бути чоловіком чи жінкою. Біологічна стать має дуже незначну варіативність, тоді як гендер варіюється надзвичайно».

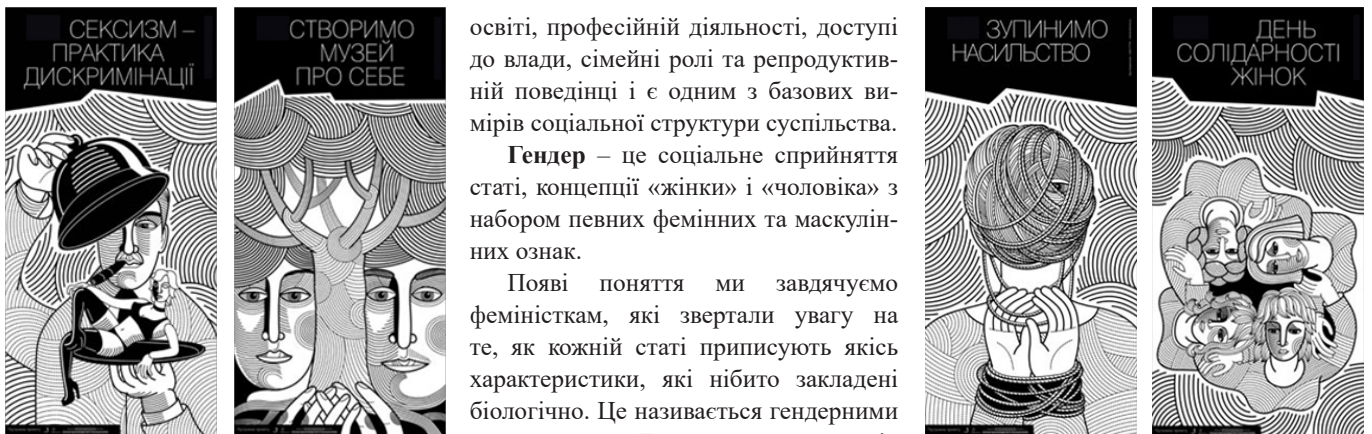
Гендер – це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальними, політичними, економічними і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їхньої статі.

У найбільш загальному вигляді поняття «гендер» означає сукупність соціальних та культурних норм, котрі суспільство приписує виконувати лю-





ГЕНДЕР – ЦЕ КУЛЬТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВЕДІНКИ, ЯКА ВИХОВУЄТЬСЯ ВІДПОВІДНО ДО СТАТІ В ПЕВНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В ПЕВНИЙ ЧАС.



дям в залежності від їх біологічної статі. Не біологічна стать, а соціокультурні норми визначають, в результаті, психологічні якості, моделі поведінки, види діяльності, професії жінок та чоловіків. Гендер конструюється суспільством як соціальні моделі чоловічості та жіночості, які визначають стан і роль жінок, чоловіків у суспільстві та його інститутах (сім'ї, політичній структурі, економіці, культурі, освіті тощо).

Отже, гендер у ракурсі соціального формування над біологічною статтю, що формується під впливом соціокультурних чинників, традиційних поглядів на те, якою повинна бути жінка та яким має бути чоловік, дав змогу зробити висновок, що гендерна рівність – складова загального принципу рівності, яка охоплює: рівність прав, рівність можливостей, забезпечення рівних умов для реалізації прав та можливостей, гендерна симетрія; визначає однаковий правовий статус особи в суспільстві, стверджує основні права особи-жінки та особи-чоловіка.

Поняття «гендер» увійшло у вжиток із соціології й окреслює соціальну на відміну від біологічної, стать людини, соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості кожної статі в

освіті, професійній діяльності, доступі до влади, сімейні ролі та репродуктивній поведінці і є одним з базових вимірів соціальної структури суспільства.

Гендер – це соціальне сприйняття статі, концепції «жінки» і «чоловіка» з набором певних фемінних та маскуліних ознак.

Появі поняття ми завдячуємо феміністкам, які звертали увагу на те, як кожній статі приписують якісь характеристики, які нібито закладені біологічно. Це називається гендерними стереотипами. До них належать поділ на «чоловічу» та «жіночу» поведінку: є стереотипи, що дівчатам більш притаманна ніжність, чутливість, неконфліктність, спокійність. Хлопці ж ніби апорі активніші, агресивніші, більш непосидючі та рідше йдуть на компроміси. Існує прив'язка статі до інтересів: наприклад, дівчата нібито більше схильні до гуманітарних наук і менше — до точних, а з хлопців здебільшого виходять саме «технарі». Суміжними до гендерних стереотипів є поняття гендерних ролей: «чоловічі» (механік, вантажник) та «жіночі» (вихователька, медсестра) професії або роди діяльності: «чоловік-здобувач» та «жінка-домогосподарка».

У вересні 2005 року прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав можливостей жінок і чоловіків», у якому розглядається впровадження гендерних підходів як цілісний процес і стратегічний орієнтир. Прогресивне значення для України цього документа полягає у тому, що в ньому юридично забезпечуються:

- узгодження і гармонізація національного законодавства з питань гендеру з міжнародним;
- законодавче визнання наявності в країні гендерної дискримінації в усіх

сферах соціального життя і необхідності заборони її як явища, що стримує соціальний прогрес;

- як спеціальна сфера виокремлена забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;
- визнання гендерної політики як державної і визначення її восьми напрямів;
- підкреслення ролі і значення забезпечення реальних можливостей для досягнення гендерної рівності;
- визначення механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків: системи органів, установ і організацій, наділених повноваженнями щодо забезпечення рівних прав і можливостей статей;
- акцентування уваги на значенні утворення спеціалізованого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків й окреслення його компетенції;
- відповідальність за порушення законодавства України про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;
- постановка питання про введення спеціальних тимчасових заходів з метою створення рівних можливостей для

статей і просування гендерної рівності у специфічних сферах соціального життя, де виявляється дисбаланс щодо представленості жінок і чоловіків або нерівний статус осіб однієї із статей.

Закон відіграє важливу роль у реконструюванні способу життя українського суспільства і державного будівництва, діяльності державних і громадських інститутів. Він спрямований на моделювання рівних прав і можливостей чоловіків і жінок відповідно до історичних потреб і процесу.

Харків завжди був інноваційним містом і тому у нас з'явився перший в Україні гендерний музей! У 2008 році за підтримки Українського жіночого фонду, Глобального фонду для жінок, Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні почав реалізовуватися проєкт «Створимо музей про себе!», що поставив на меті створити такий музей.

Головне завдання музею – зібрати експонати, які демонструють процес гендерного конструювання, показати, що гендерні проблеми є не тільки проблемами жінок, але й всього суспільства; що, попри всі позитивні зміни у суспільстві, і жінки, і чоловіки продовжують потерпати від гендерної дискримінації, що жіночий та гендерний рух в Україні і в світі є не епізодичним явищем, а природним і закономірним процесом, який відбувається продовж не одного сторіччя історії людства.

В українській мові, так само, як і в інших мовах завжди використовувались слова іншомовного походження. Деякі з них органічно зайняли місце в лексиконі, деякі залишаються «чужими» та викликають опір у великій кількості людей.

Одним з таких слів є слово «гендер», яке прийшло до нас з англійської та означає категорію, що відображає соціальну стать, соціальні ролі – ролі, що виконує людина в суспільстві залежно від того, ким вона народилася – хлопчиком чи дівчиною.

Процес виховання з хлопчиків та дівчаток чоловіків та жінок називається процесом гендерного конструювання. Цей процес існує у будь-якому суспільстві, але відбувається він по-різному в різних країнах та у різних народів, в різні історичні періоди, і на нього впливає дуже велика кількість різних факторів: вік, клас, раса, етнічна та релігійна належність, географічне, економічне, культурне та політичне середовище.

Гендерні дослідження – молода галузь наукових досліджень, яка

з'явилася лише у 60-х рр. 20 ст. і довгий час була доступною лише для невеликої групи науковиць та науковців.

Чи може бути цікавою така тема, як гендер для пересічних громадянина та громадянки, для звичайної людини, яка народилася, виросла, виховувалася та навчалася у звичайній сім'ї, у державі, що отримала незалежність лише 30 років тому? Чи корисно, і чим саме корисно розібратися в цій темі конкретній людині незалежно від віку, національності, релігійних поглядів, громадянства та інших ознак?

Експертки та експерти з гендерної рівності прикладають чимало зусиль для розповсюдження гендерних знань та передового досвіду та називають цей процес «надягнути гендерні окуляри».

Саме це завдання: допомогти людині надягнути такі окуляри – побачити, відчути на собі як відбувається у суспільстві процес гендерного конструювання – процес виховання жінок і чоловіків з дівчаток та хлопчиків, зацікавити цією темою, привернути до неї увагу, а ще й записати, зберегти невидиму та невідому «жіночу» історію ставить у своїй діяльності перший в Україні інтерактивний гендерний музей (Музей жіночої та гендерної історії (Gendermuseum) у Харкові).

Колекція Gendermuseum нараховує понад 4000 найрізноманітніших експонатів, зібраних в Україні та переданих із різних країн світу, які дають можливість:

- дізнатися про життя жінок у різні історичні часи;
- зануритися у відтворені умови життя в окупаційному Харкові;
- взяти участь у дискусіях та інтерактивних вправах;
- помацати експонати та сфотографуватися з будь-яким із них;
- отримати інформацію щодо гендерних перетворень у світі;
- ознайомитися з діяльністю міжнародних жіночих та феміністичних ініціатив і Міжнародної асоціації жіночих музеїв (IAWM);
- ознайомитися з українським законодавством та міжнародними зобов'язаннями України в царині забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також із гендерною термінологією.

Наприкінці 2017 року Український уряд скасував наказ про заборону на 458 професій для жінок (<http://www.unn.com.ua/uk/news/1705886-v-ukrayini-skasovalizaboronu-na-mayzhe-460>

profesiy-dlya-zhinok), завдяки чому Україна частково позбулась ганебного явища дискримінації за ознакою статі. З радянських часів українські жінки не мали права працювати в цілих галузях економіки. Серед «табуєваних» для жінок сфер виробництва були металургійна, гірнична та харчова галузі, транспорт, зв'язок, сільське господарство тощо. Значні обмеження для жінок були встановлені у військовій службі, правоохоронній діяльності; не обійшла заборона і сферу безпеки життєдіяльності – безпосередню царину Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Нині ситуація змінюється. Посилюються громадські рухи в країні, у тому числі й за права жінок. Виник запит, є потреба часу – чітко артикулювати жінок у всіх суспільних процесах.

Що таке фемінітиви? Фемінітиви — це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду (які, зазвичай, використовуються до всіх людей незалежно від їхньої статі): льотчик – льотчиця, письменник – письменниця, професор – професорка.

Фемінітиви в українській мові утворюють найчастіше за допомогою:

- суфікса -к-: викладачка, депутатка, композиторка;
- суфікса -ин-: мисткиня, членкиня, борчиня;
- суфікса -иц-: речниця, керівниця, співзасновниця;
- суфікса -ес-: критикеса, фотографеса.

Чому важливо вживати фемінітиви? Оскільки жінки, на відміну від чоловіків, тривалий час були «замкнені в хатньому просторі», не мали виходу до суспільних активностей, – у нашій мові утворилося багато позначень людей (передусім за родом діяльності, професією, ієрархічним становищем тощо) – іменників чоловічого роду.

Однак сьогодні, як ми вже знамали, ситуація змінюється, тому все актуальнішими стають мовні засоби, які позначають жінок за їхньою діяльністю. Хоча, на жаль, іноді самі жінки не хочуть, щоб про них говорили з використанням фемінітивів. Буває така суб'єктивна реакція: коли жінку називають іменником чоловічого роду (наприклад, директор) – це ніби їй «підіймає» до рівня чоловіка, а називання фемінітивом (директорка) – наче залишає на нижчому рівні.

Навіть попри те, що Академічний

тлумачний словник української мови фіксує обидва слова. Це підсвідома реакція на тисячолітній патріархат, в якому все жіноче вважається другорядним, менш вартісним, гіршим, а все чоловіче, навпаки, кращим і престижним. Використання фемінітивів в жодному разі не ображає та не принижує жінку, а навпаки, демонструє, що вона є повноцінно суб'єктна в процесах. Що вона, зрештою, варта того, аби мати для себе в мові окрему назву, а не «заодно матися на увазі».

Фемінітиви – це не данина моді, як часто вважають, вони властиві українській мові. В одинадцятитомному словнику української мови є більш ніж три тисячі іменників-фемінітивів. «Словник української мови» за редакцією Бориса Грінченка, укладений у 1907-1909 роках, теж містить фемінітиви. У першому українському друкованому словнику – «Лексисі» Лаврентія Зизанія (1596) – вже було сім жіночих

означень.

А чи ви знаєте, що такого широкочисельного сьогодні слова «юнка» в українській мові не існувало, було лише слово «юнак». Поет Павло Тичина ще на початку ХХ століття створив іменник «юнка», який прижився в нашій мові.

Сплеск використання і творення нових фемінітивів відбувся після Революції Гідності. Чимало жінок почали обіймати посади, які раніше їм були недоступні. Тому фемінітиви – це хороший інструмент показати, що жінка в Україні є активною діячкою у всіх суспільних процесах.

Список використаних джерел

1. Аніщук Н.В. Гендерне насильство у правовому житті України: монографія / Н.В.Аніщук. – Одеса: Юридична література, 2007. – 232 с.
2. Івченко Ю.В. Філософсько-правовий аналіз гендерної політики в Україні: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 / Ю.В.Івченко; Київський національний університет внутрішніх справ. – К., 2009. – 19 с.

3. Кімелл Майкл С. Гендероване суспільство: пер. з англ. / Майкл С. Кімелл. – К.: Сфера, 2003. – 490 с.

4. Основи теорії гендеру: навч. посібник. – К.: «К.І.С.», 2004. – 481 с.

5. Правові засади формування та розвитку гендерного середовища в Україні: монографія / кол. авторів; за заг. ред. Н.М.Онщенко, Н.М.Пархоменко. – К.: Юридична думка, 2010. – 352 с.

6. Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства України / О.Руднева // Право України. – 2002. – № 4. – С. 104-108.

7. Філософія права: словник / В.А.Бачинін, В.С.Журавський, М.І.Панов. – К.: Ін Юре, 2003. – 408 с.

Аліна ГЕРАСИМЕНКО,
методистка НМЦ ПТО
у Харківській області

На допомогу педагогу

Психологічний супровід учасників освітнього процесу під час війни (за матеріалами конференції від проєкту «Всеосвіта»)

З початком російського вторгнення в Україну одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які постраждали від російської воєнної агресії. Війна в Україні стала стресом для усіх учасників освітнього процесу.

За таких умов істотно зростає роль психологічної служби системи освіти, яка має забезпечувати своєчасне і систематичне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

Саме психологічна служба покликана навчити учня жити в мирі із самим собою та з іншими, вступати у взаємостосунки із світом так, щоб життя приносило задоволення.

Сьогодні працівники психологічної служби надають психологічні послуги в режимі 24/7, налагоджують взаємодію з учасниками освітнього процесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, проводять консультування

через електронний «Кабінет психолога/соціального педагога», що створені на веб-сайтах закладів освіти, здійснюють інформаційну підтримку щодо джерел консультування, куди саме можна звернутися, розмістивши повідомлення у месенджер Facebook-сторінки, чат Telegram-каналу тощо.

Наразі додалися звернення щодо психологічної підтримки учнів в умовах війни, надання психологічної допомоги, в тому числі екстреної, подолання стресу, переживання втрати, горя, печалі та страждання, психотерапевтичної роботи з дітьми, які втратили батьків, домівки, здоров'я та зазнали ушкоджень, пережили бомбардування, стали біженцями, ВПО.

З метою поширення кращого досвіду, оптимізації інноваційної діяльності працівників психологічної служби у системі освіти України в межах Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, що відбулася у вересні 2022 року, були представлені результати III етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практич-

них психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Просвітницькі програми» та у додатковій номінації «Особливості роботи вчителя фізичної культури з дітьми з ООП».

У конференції взяли участь представники:

– Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОНУ;

– Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

– Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України;

– Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України;

– Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

– Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

– ГО «Центр сучасної психології «Мірада»;

– Міжнародного благодійного фонду Parimatch Foundation;

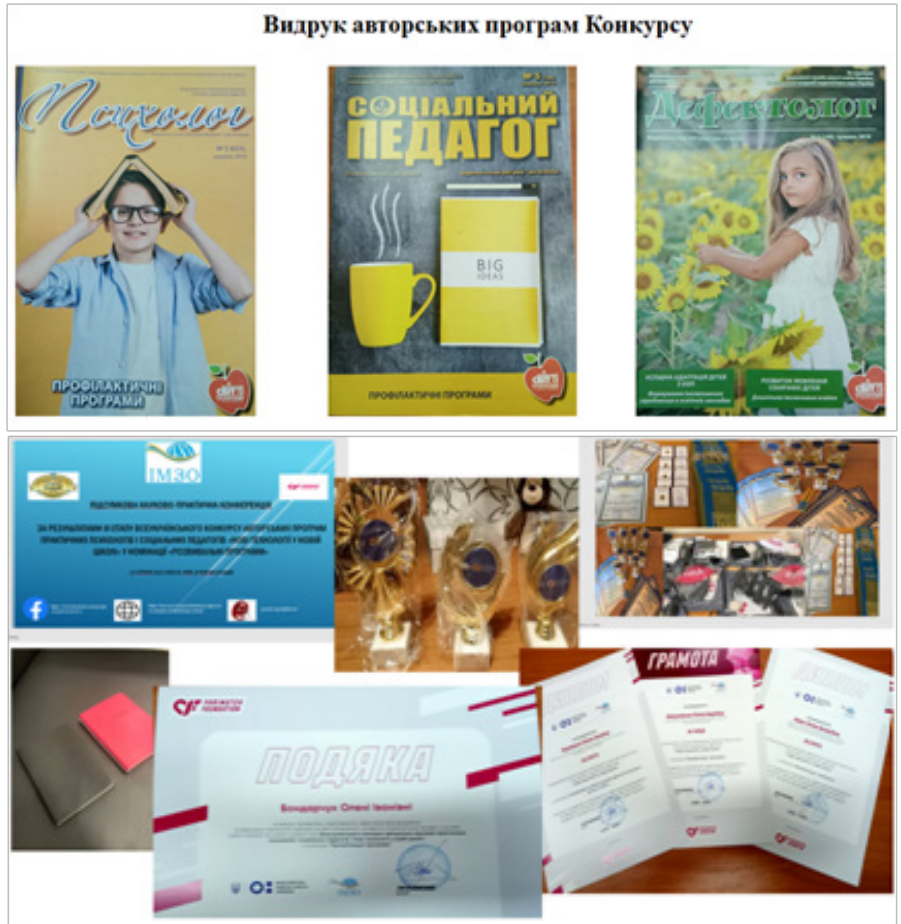
– інших закладів освіти з різних областей України.

Зупинимося на деяких доповідях учасників онлайн-конференції.

Вікторія МЕЛЬНИЧУК, завідувачка сектору соціально-педагогічної роботи відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», соціальна педагогиня, тренерка Національної тренерської мережі ГО «Ла Страда-Україна», виступила з доповіддю «**Популяризація роботи фахівців психологічної служби у системі освіти: Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі».**

Вікторія визначила, що метою онлайн-конференції було обговорити актуальні питання розвитку психологічної служби у закладах освіти в період війни в Україні, психологічний супровід учасників освітнього процесу під час війни, ознайомити із нормативно-правовим та навчально-методичним забезпеченням психологічної служби у системі освіти, презентувати результати III етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» (далі – Конкурс) у номінації «Провісницькі програми» та додатковій номінації для практичних психологів і соціальних педагогів «Особливості роботи вчителя фізичної культури з дітьми з ООП». Відновлення, розвиток та конкурентоспроможність національної економіки, забезпечення обороноздатності нашої держави ставить перед сферою освіти завдання щодо психологічної підтримки учасників освітнього процесу, упровадження програм надання психологічної та емоційної підтримки, реабілітації та адаптації в умовах війни та повоєнний період.

Метою Конкурсу є виявлення та поширення кращого досвіду, оптиміза-



ція інноваційної діяльності працівників психологічної служби, підвищення професійної компетентності, якості програм, реалізації творчого потенціалу, престижності професії практичних психологів та соціальних педагогів.

Вікторія розповіла про нормативно-правову базу проведеного Конкурсу, було висвітлено різноманітні його номінації, оприлюднено списки переможців.

Олена ВЛАСОВА, завідувачка кафедри психології розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка, голова Української асоціації психології освіти і розвитку, докторка психологічних наук, виступила з доповіддю «**Досвід інтеграції соціального, емоційного та академічного навчання (CASEL) для підтримки ментального здоров'я і сталого розвитку (процвітання) суб'єктів освітнього процесу».**

Що таке CASEL?

— Соціальне та емоційне навчання (SEL) є невід'ємною частиною сучасної освіти та розвитку людини.

— SEL — це процес, за допомогою якого діти молоді люди та дорослі набувають і застосовують знання, навички та ставлення, щоб розвивати здорову ідентичність, керувати емоціями та досягати особистих і колективних ці-

лей, відчувати та виявляти емпатію до інших, встановлювати та підтримувати стосунки підтримки та здійснювати відповідальні та дбайливі рішення.

— SEL просуває справедливість і досконалість в освіті через автентичне партнерство між школою, сім'єю і громадою для створення навчального середовища та досвіду, що включає довірливі відносини та співпрацю, чітку та змістовну навчальну програму та навчання, а також постійне оцінювання.

ЩО TAKE CASEL	
•Collaborative	спільне
•Advancing	просування
•Social	соціального
•Emotional	емоційного
•Learning	навчання

— SEL може допомогти впоратися з різними формами нерівності та надати можливість молодим людям і дорослим спільно створювати процвітаючі школи та ЗО і робити внесок у безпечні, здорові та справедливі громади.

З доповіддю «**Особливості управління психологічною безпекою освітнього середовища в умовах війни»**

виступила **Олена БОНДАРЧУК**, завідувачка кафедри психології управління Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти».

Вона визначила нові акценти мети навчання під час війни – поєднання процесу опанування ключових компетентностей з психологічною підтримкою й належним спілкуванням, збереження психічного здоров'я здобувачів освіти й інших учасників освітнього процесу через повернення до рутини, створення атмосфери довіри й психологічної безпеки як основи успішного навчання в кризових умовах.

Основними ознаками психологічно безпечного освітнього середовища є людиноцентризм, гуманістична спрямованість: «людина – найвища цінність нашого закладу освіти»; взаємодія, вільна від проявів психологічного насилля (неприйняття і безпідставна критика, публічні образи й приниження гідності, звинувачення, погрози, дидактогенія та ін.); референтна значущість і причетність кожного до конструювання й підтримки психологічної комфортності освітнього середовища, тощо.

Результатом стає психологічне благополуччя й особистісне зростання кожного суб'єкта освітнього процесу.

Умовами сприяння психологічній безпеці освітнього середовища під час війни **на рівні управління** є першочергова увага до психічного й емоційного стану людини, свого і учасників освітнього процесу, постійні комунікації з метою виявлення відповідного зворотного зв'язку й пережитого досвіду, регулярна комунікація керівника з працівниками, залучення колективу до генерації загальних рішень, поточних і стратегічних планів, пріоритетів розвитку для закладу освіти зараз і після перемоги на основі підтвердження основних цілей й сенсів професійної діяльності – «сіяти розумне, добре, вічне», самовизначення у власній позиції та сприяння у самовизначенні працівників і учнів в ситуації війни, організація психологічного навчання з основ психосоціальної взаємопідтримки, розвитку позитивного й критичного мислення, комунікативної та конфліктологічної компетентності, особистісної готовності до діяльності в умовах війни всіх учасників освітнього процесу.

Умовами сприяння психологічній безпеці освітнього середовища від час війни **на рівні педагогічної взаємодії** є обговорення та прийняття всіма

учасниками освітнього процесу правил взаємодії, що ґрунтуються на праві на захист від фізичного і психологічного насильства, праві на висловлювання власної думки, навіть відмінної від іншої; обмеження, по можливості, негативного впливу зовнішнього середовища на себе та всіх учасників освітнього процесу, водночас із включенням воєнного контексту в освітній процес «Чому?», «Як?» «Яким чином?»; фасилітативна, емоційна підтримка учасників освітнього процесу за принципом Монтесорі «Допоможи мені це зробити самому».

Психологічне навчання учасників освітнього процесу, що спрямоване на здобуття балансу між психічними витратами й відновленням особистих ресурсів:

- Активізуємо свою діяльність, зокрема, через залучення себе й учасників освітнього простору в проєктну діяльність, метою якої є покращення світу.

- Приймаємо свої можливості, не вимагаємо від себе неможливого, працюємо розмірено, зберігаємо звички й ритуали.

- Періодично відволікаємося від новин, проживаємо свої емоції.

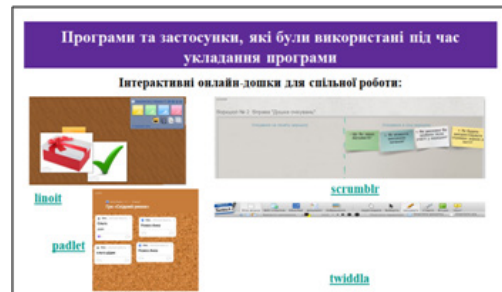
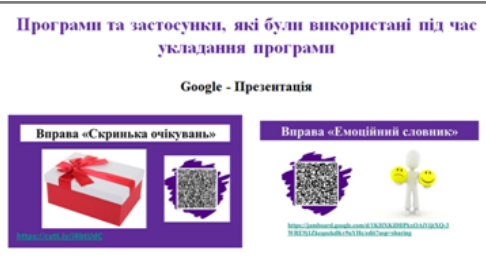
- Підтримуємо зв'язок із людьми, які складають екологічне коло спілкування.

- Не відмовляємо собі в маленьких радощах.

Від системи професійної (професійно-технічної) освіти виступили **Ольга ДІДИК**, практична психологиня-методистка Надбузького професійного аграрного ліцею Миколаївського району Миколаївської області, та **Ганна РОЖКО**, заступниця директорки Державного навчального закладу «Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну», за темою «Навички самоконтролю та емоційної стійкості як ресурс відчуття життєвої сили і енергії».

Вони представили навчання за програмою психологічних онлайн-воркшопів «Формування навичок самоконтролю та емоційної стійкості в учасників/учасниць освітнього процесу ЗП(ПТ)О» (далі – Програма).

Метою Програми є розвиток емоційної компетентності, досягнення осмисленої гнучкості в управлінні власними емоційними реакціями.



Учасниками і учасницями Програми є здобувачі і здобувачки освіти, педагогічні працівники/працівниці, батьки.

Кількість годин: 6 занять (від 1.30 год до 2 год).

Модератори/модераторки: практичні психологи/психологині, соціальні педагоги/педагогині, педагогічні працівники/працівниці.

Методи навчання: інформаційні повідомлення, активізуючі і мотивуючі вправи, вправи на відпрацювання практичних навичок, вправи з використанням методів арт-терапії, гра, робота в групах, брейнстормінг, використання притч, дебріфінг.

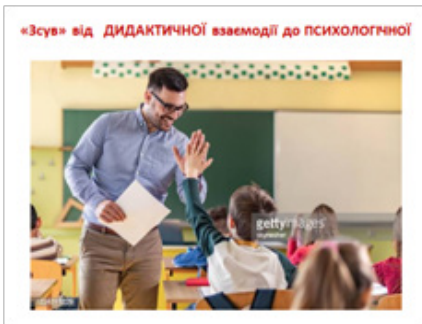
Результати апробації Програми:

- Залучено 265 учасників/учасниць освітнього процесу закладів професійно (професійно-технічної) освіти: Надбузького професійного аграрного ліцею і ДНЗ «Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну».

- Проведено вхідне і вихідне анкетування.

Висновки: робота за Програмою вплинула на розвиток емоційної компетентності учасників та учасниць, досягнення ними осмисленої гнучкості в управлінні власними емоційними реакціями, навчила їх пошуку ресурсів для створення позитивного емоційного і психологічного настрою в емоційно напружених ситуаціях.

«Психологічний контент педагогічної взаємодії як умова і вимога часу», – тема доповіді **Олени ЧУЙКО**, завідувачки кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса



Шевченка, докторки психологічних наук, професорки.

Олена розповіла про те, що війна – потужна травмуюча подія, тому порушується базова потреба дитини в безпеці та захищеності, війна провокує відчуття непотрібності, ізольованості, ворожості світу до неї.

У відповідь на травму відбуваються когнітивні втрати та затримка фізичного, емоційного та соціального розвитку, провокуються емоційні та поведінкові реакції, які заважають навчанню дітей, залученню до школи та академічні успіхи (Гарвардський університет, 2007). Тому важливо повернути дитині відчуття цілісності світу, власної потрібності, значимості, позбавити тривоги, душевного комфорту, які руйнівним чином впливають на тіло, думки і емоції.

З точки зору дитини і підлітка, лю-

бов і прийняття стають домінуючими в структурі потреб. Хороша новина! Феномен посттравматичного зростання: в процесі подолання і зміцнення людина стає сильнішою, мужнішою, болі війни долаються завдяки підтримуючим, добрим стосункам з іншими людьми, цінності життя набувають інших сенсів. Шляхами підтримки учня педагогом є задоволення потреби його в позитивній прихильності, розвитку некогнітивних навичок, здатність до саморегуляції.

Соціальний педагог є провідником філософії й політики функціонування освітнього середовища, яке є безпечним для дитини, гуманістично зорієнтованим, таким, що розвиває особистісний потенціал кожної людини, надає відповідні матеріальні, фізичні, психологічні, духовні ресурси. Він критично оцінює та фіксує те, як рухається команда у правильному напрямку, чи досягає прогресу, вступає в діалог про те, яким є насправді правильний напрямок, гнучко реагує на хибні соціальні впливи освітнього середовища на особистість дитини, бере участь у плануванні впливу подій та розширення можливостей стосунків. Його місія полягає в якісному вдосконаленні способу життя людини через гармонізацію

стосунків «людина – середовище», а метою діяльності – створення умов для позитивної соціалізації й ефективної інтеграції людини в соціумі.

Отже, необхідно жити так, щоб люди, зіткнувшись з вами, посміхнулися, а спілкуючись – стали трішки щасливіші. Технології старіють. Єдине, що не застаріває — це спілкування! Тому у наш складний час важливо продуктивне, наповнене любов'ю, повагою, співчуттям спілкування між дітьми, батьками, педагогами, психологами і соціальними педагогами.

Нехай прийде мир в нашу квітучу, прекрасну державу, Україну.

Тримасмо освітній фронт! Разом – до перемоги! Слава ЗСУ! Слава Україні!

Список використаних джерел

1. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dSPACE.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3215/Borisenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. <https://vseosvita.ua/conference/list>

*До друку підготувала
Ольга ГРИГОРОВА,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області*

На допомогу педагогу

УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Проголошення України незалежною державою позитивно вплинуло на розвиток культури українського народу, зокрема, української літератури. Будучи оберегом і стрижневим елементом всього українського, вона, разом із українською мовою, зберегла, примножила і надала нового імпульсу розвитку освіти та мистецтву, відновлюючи незаслужено забуті імена і твори, повертаючи те, що упродовж століть зневажалося імперськими амбіціями північного сусіда.

Коли ми говоримо про мотиви вивчення української літератури, то обов'язково маємо на увазі, насамперед, виховне і пізнавальне значення, які завжди йдуть поруч, підтримуючи і доповнюючи одне одного. Часом

трапляється так, що прочитані твори дають підказку, як діяти в тих чи інших обставинах у реальному житті, бо література і є тим компонентом культури, яка увібрала в себе досвід життя багатьох поколінь українців.

Відзначимо також, що література як вид мистецтва і навчальний предмет не одне і те ж. *Які ж завдання ставляться перед викладачами? З якою метою здобувачі освіти ЗП(ПТ)О вивчають художні твори?*

В якості навчального предмета література є поліфункціональною, інтегральною за своїм призначенням. Одне з найголовніших її завдань – забезпечення естетичного впливу художніх творів на здобувачів освіти для форму-

вання особистості. Саме на матеріалі художніх творів учасники освітнього процесу повинні глибоко усвідомити, емоційно пережити такі поняття, як добро і зло, сенс людського буття, щастя, успіх; визначитися із своїм місцем у суспільстві, зрозуміти, що таке активна життєва позиція... Спостерігаючи у процесі читання за поведінкою літературних героїв, учні порівнюють її з сучасною дійсністю, виробляють для себе певні правила і норми поведінки в суспільстві.

Вплив літератури та інших видів мистецтва, зокрема музики, відіграє особливу роль у вихованні культури почуттів і переживань, що є основою здорової поведінки людини, а розумне

поєднання впливу на емоційну та креативну сфери здобувачів освіти на уроках української літератури має позитивний внесок у виховання їх засобами художнього слова.

Література здатна творити чудеса, пробуджувати в душі учня малярські здібності, здібності митця-художника, розвивати уміння до самостійного естетичного освоєння світу. Звідси перетинання літератури і живопису, малювання словесне і фарбами, про що свідчать непереврені художні описи у творах українських митців, картини українських художників... і все це для того, щоб спрямувати увагу на прекрасне, яке є тим, що облагороджує людину, робить її багатого духовно.

Підкреслимо, що у закладі професійної (професійно-технічної) освіти літературний твір розглядається у двох площинах: як вид мистецтва і як об'єкт літературознавчої науки. Тобто вивчення твору не обмежується тільки його прочитанням. Особисті враження читачів доповнюються поняттями з теорії літератури, що поряд з аналізом художнього твору дозволяє глибше зануритися у перебіг літературних подій та отримати насолоду від твору.

Знайомство з художніми творами сприяє розвитку писемного та усного мовлення здобувачів освіти, що позначається на розвитку креативності майбутніх кваліфікованих робітників. Виходить, що здобувачу освіти потрібно стати кваліфікованим читачем, який не просто ознайомиться зі змістом, а глибоко схвилюваний перебігом подій зрозуміє особливості художнього відображення дійсності у творі. Звідси сприйняття конкретного твору у контексті історичної епохи, з усіма її елементами, бо інакше сам твір не буде осмислюватися як чинник соціалізації.

Підсумовуючи сказане, можна порекомендувати здобувачам освіти читати, обирати того чи іншого літературного героя ідеалом, намагатися наслідувати



його... Якщо це зроблено розумно – це також потужний вплив українського художнього слова на процес виховання і соціалізації майбутнього кваліфікованого робітника.

А тепер кілька слів про практику, бо скільки б ми не описували теоретико-методичні засади з предмета – останнє слово за викладачами-практиками.

Оглянемо плани-конспекти уроків з української літератури викладача Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області Ольги Олексіївни Михайлик.

Навчальні матеріали для 2-3 курсів ЗП(ПТ)О з предмета, які містять усі етапи уроку і, звичайно, виховну мету, яка, залежно від теми, може варіюватися, звучати по-різному. Це і виховувати інтерес до української літератури, пошану до історичного минулого рідної країни, і виховання почуття людяності, любові до мистецтва, і високі морально-етичні риси простої людини – у кожному плані-конспекті уроку викладача конкретно вказується виховний вплив на здобувача освіти того чи іншого тематичного спрямування.

Але, звичайно, те, що написано, ще потрібно втілити в життя. Ось тут і проявляється досвід і професіоналізм

викладача, який повинен врахувати рівень розвитку своїх вихованців, щоб скоригувати розстановку акцентів під час проведення уроку української літератури.

Поурочні плани призначені для очного або змішаного навчання, коли викладач має можливість відеозв'язку з аудиторією і проводити урок в звичайному режимі. Але навіть без написання додаткових інструкцій цей урок досить легко трансформується для дистанційного навчання, причому викладач, виходячи з додаткового матеріалу, сам обирає ілюстрації та форми проведення, враховуючи використовувані сервіси. Тобто є база, планування уроку, а знайти відповідні ілюстрації, запитання, завдання – це не проблема, якщо є інтернет.

Пропонуємо план-конспект одного з уроків української літератури, який розробила викладач О.О.Михайлик. Його можна використати як під час очної зустрічі, так і під час відеоуроку в інтернеті, а тестове завдання найзручніше оформити і перевірити в сервісі *Google classroom*.

Тема уроку: Розвиток національного театру, драматургії 1920-1930 рр. Життєвий і творчий шлях Миколи



Куліша. Зв'язок із театром Л. Курбаса.

Мета: знайомство зі становленням української драматургії та розвитком театру.

Навчальна: розкрити учням традиції, які успадкував український професійний театр у ХХ ст. від класичного, роль Леся Курбаса в його створенні, ознайомити з творчою біографією Миколи Куліша.

Розвиваюча: розвивати уміння сприймати на слух нову інформацію, виділяти головне, вести конспект.

Виховна: виховувати в учнів любов і повагу до українських митців, почуття гордості за українську культуру.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Обладнання: портрети Леся Курбаса, Миколи Куліша, таблиця «Тематика творів М. Куліша».

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми й мети уроку.

II. Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Вступне слово викладача.

Театр у всі часи був для культурних народів великою цінністю, яка мала незвичайне моральне, культурне й громадське значення, як школа, що безпосередньо давала масам усе те, що придбали життя, наука й знання. Чим світліші часи, чим буйніший розгін і розквіт національного життя, тим більше з'являється матеріалу для драматичної творчості, яка стає найвірнішим дзеркалом почувань, ідей та змагань, якими громадянство в певний час жило. Нам, глядачам початку ХХІ ст., навіть і на думку не спадає задуматися над тим, який важкий, нерідко тернистий шлях пройшов український професійний театр.

На початку 20-х рр. ХХ ст. діяло 74 професійні театри, численні самодіяльні театри на периферії та пересувні робітничо-селянські театри, що спеціалізувалися на агітках, прославляючи месіанізм пролетаріату.

У Києві у 1918 році функціонували Державний драматичний театр, очолюваний Олександром Загаровим, Державний народний театр під керівництвом Панаса Саксаганського і «Молодий театр» Леся Курбаса. У 1919-1920 роках у Галичині й на Буковині діяли «Новий Львівський театр», Чернівецький театр і Державний

театр ЗУНР. У 1919 році організувався Державний театр імені Т. Шевченка в Катеринославі, у 1920 — у Вінниці імені І. Франка (керівник Гнат Юра). 1922 рік — керований Лесем Курбасом Київський драматичний театр перейменовано на «Березиль», 1926 — його перевели до Харкова, тодішньої столиці України. Народившись і розквітнувши на хвилі національного відродження, театр узяв собі назву «Березиль» — тобто березень, перший місяць весни, ставши «за справжню весну українського театру». «Березиль» власне був і театром, і мистецькою лабораторією, і закладом, що проводив значну культурно-громадську роботу, організувавши творчі майстерні на периферії (Бориспіль, Біла Церква) та в Києві, де проводилася підготовка режисерів, акторів, драматургів, критиків, працівників театру.

2. Робота в зошитах.

Скласти короткий конспект за виступами учнів.

Учень 1. Лесь Курбас — неперіодична особистість.

Народився 25 лютого 1887 року в місті Самбір (тепер Львівської області) у родині акторів галицького театру Степана та Ванди Курбасів (за сценою Яновичі). Батько його, хоча й був мандрівним українським актором, проте й у бідності своїй прагнув дати Олександрові гарну освіту.

Навчався в Тернопільській гімназії, у Віденському та Львівському університетах. Тому цілком природно, що Лесь увібрав у себе все те, що могла дати йому європейська культура. Уже тоді Курбас мріяв працювати на Надніпрянській Україні, де існував сильний демократичний театр Садовського (Київ) 3 і де поруч була висока театральна культура.

У 1916 році його мрія здійснилася, він вступає до цього театру. Акторська творчість Курбаса в театрі Миколи Садовського обіцяла розвинутися, але сталося так, що він приніс свій акторський талант у жертву режисерському. Головна увага й енергія молодого митця були скеровані на організацію студії молодих акторів, з якої виріс згодом Молодий театр. Назва «Молодий театр» з'явилася вже влітку 1917 року. Молодий театр — це театр пошуків нових форм утілення сучасної та класичної драматургії. З цього театру взяли початок кілька українських театрів.

Улітку 1920 року Лесь Курбас зібрав кращих акторів, хто добровільно приєднався з Київського театру ім. Т. Шев-

ченка, і під назвою «Кийдрамте» (Київський драматичний театр) трупа почала своє турне містами Київщини. Спочатку осіли в Білій Церкві, потім в Умані.

Учень 2. Лесь Курбас і «березильці».

Лесь Курбас був засновником спочатку політичного (1922-1926), а потім і філософського (1926-1933) театру в Україні. У виставах свого філософського театру «Березиль» (Харків) Л. Курбас малює всесвіт, де головним стає особлива довіра до життя людини у всіх його суперечностях. Завдяки генію Леся Курбаса, який поєднав у собі таланти режисера, актора, драматурга й перекладача світової літератури, були по-новому осмислені на українській сцені твори Вільяма Шекспіра, Генріха Ібсена, Герхарта Гауптмана, Фрідріха Шіллера й Мольєра, здійснені постановки невідомих до цього українському глядачеві п'єс європейських драматургів.

Лесь Курбас і «березильці» знайшли свого драматурга, п'єси якого були співзвучні їхнім естетичним засадам. Таким драматургом став Микола Куліш. Першою його п'єсою, що побачила світло рампи на сцені театру «Березиль», стала «Комуна у степах» (Київ). Творча співпраця тривала і в Харкові.

Кульмінація здобутків Курбаса пов'язана з драматургом Миколою Кулішем (1892-1937) і художником Вадимом Меллером (1884-1962).

У Києві «Березиль» мав під своїм крилом майстерні, плинні півавтономні одиниці. У Харкові все було під одним дахом і під одним проводом — Курбасовим. У театрі діяв мюзик-хол (спектаклі «Шпана», «Алло на хвилі», «Чотири Чемберлени»), агітпроп. Було підготовлено серію «Костюмовані історії» (спектаклі «Жакерія», «Сава Чалий», «Король бавиться», «Змова Фієско»).

П'єса М. Куліша «Народний Малахій», «Мина Мазайло», на жаль, не знайшла розуміння в критики. Проти Леся Курбаса були висунуті звинувачення в «похмурості», викривленні оптимістичної радянської дійсності. Багато чого з творчих пошуків Курбаса не розумілося широкими масами глядачів. Це стосується і його вистави «Маклена Граса», яка досягає справжньої філософської глибини. Але незважаючи на несприятливу для творчості атмосферу нерозуміння, недоброчливості, Лесь Курбас не занепадав духом, він до останньої можливості вів

боротьбу з поширеними в той час тенденціями спрощенства, вульгаризації мистецтва. Опоненти ж щонайменшу невдачу Л.Курбаса завжди розцінювали як цілковитий провал театру.

Учень 3. Лесь Курбас — «провідник» українського націоналізму.

Можливо, саме тому, що режисер не відступив, не поступився своїми переконаннями, його було наклепницьки обмовлено, звільнено з посади керівника «Березолу» й заарештовано в Москві, де він кілька місяців працював у Соломона Михайловича Михоелса в Московському державному єврейському театрі на Малій Бронній. Його було вислано на будівництво Біломорсько-Балтійського каналу на Медвежу Гору, потім відправили на Соловки. У 1937 році після повторного суду його було розстріляно в урочищі Сандормох, а у 1957 році посмертно реабілітовано. 21 грудня 1991 року Кабінет Міністрів України постановою №367 скасував постанову Ради Народних Комісарів УСРР від 17 грудня 1933 року «Про позбавлення Л.Курбаса звання народного артиста УСРР».

3. Коментар викладача.

Людину стратили в системі ГУЛАГу за сфальсифікованою з початку й до кінця справою. Сьогодні Україні повертається чесне ім'я талановитого режисера, фундатора українського професіонального театру Леся Курбаса. Нинішні колеги, громадськість України сприяє цьому. У 1989 році на фасаді Харківського державного академічного українського драматичного театру імені Т.Г.Шевченка було встановлено меморіальну дошку в пам'ять про Леся Курбаса, а «Мала сцена» театру знову отримала назву «Березіль».

У лютому 1994 року на Харківщині відбулося театральне свято-фестиваль «Інтер-березіль», на якому були присутні представники Німеччини, Іспанії, Угорщини, Австрії, Франції, країн Прибалтики, Росії, Польщі, Ізраїлю. З творчого об'єднання «Березіль» бере початок театральна бібліотека, театральний музей і перший театральний журнал. До експериментальних пошуків Леся Курбаса, якого було репресовано за часів сталінізму, і досі звертаються сучасні митці. У наш час у Києві проходить міжнародний театральний фестиваль «Мистецьке Березілля», присвячений пам'яті Леся Курбаса.

Справою всього свого життя вважав

Леся Курбас театр. Наші сучасні театри, які увінчали себе світовою славою, — це Київські театри імені Івана Франка та Лесі Українки, Львівський театр імені Марії Заньковецької, Закарпатський обласний музично-драматичний театр та низка інших театрів країни з гідністю продовжують справу, розпочату Лесем Курбасом на зорі ХХ ст.

4. Вступне слово викладача про М.Куліша — драматурга зі світовою славою.

Для українського театру Микола Куліш створив цілісну трагедійну форму, увів новітні жанри гумору та сатири, збагатив арсенал зображально-виражальних засобів п'єс. У його творах — увесь спектр людських взаємин, позначений гуманістичним пафосом, намаганням говорити про питання одвічні, загальнолюдські. Наскрізний конфлікт драматургії М. Куліша — людина й час, складні колізії епохи. Увага драматурга зосереджена на трагічності чи трагікомічності існування штучно створеної радянської людини.

5. Опрацювання біографії М. Куліша за підручником.

Складання хронологічної таблиці:

— 18 грудня 1892 р. в с. Чаплинці на Херсонщині в бідній селянській родині народився Микола Куліш.

— 1914 р. вступив до Одеського університету на історико-філологічний факультет.

— 1914-1917 рр. — мобілізація, фронт.

— 3 1918 р. — голова міськвиконкому Олешок, голова місцевої ради, організатор «Першого Українського Дніпровського полку» в Херсоні.

— 1922-1925 рр. — інспектор Наросвіти (організовував українські школи, забезпечував їх кадрами, склав український буквар «Первинка»).

— 1924 р. — перша п'єса «97».

— 1925 р. переведений до Харкова як шкільний інспектор Наркомосвіти УРСР.

— 20 листопада 1925 р. створено літературне угруповання ВАПЛІТЕ, восени 1926 р. його президентом став Микола Куліш.

— 1928 р. унаслідок партійної критики відбулася «самоліквідація» ВАПЛІТЕ. Нищівна критика п'єси «Народний Малахій», як наслідок — заборона.

— 1929 р. комедію «Мина Мазайло» було знято з репертуару й невдовзі охрещено «фашистською».

— 1933 р. — тяжка втрата — смерть

Миколи Хвильового. Переслідування, заборона п'єси «Маклена Граса». Створено Спілку радянських письменників України, Миколу Куліша не зараховано до складу її членів.

— 1934 р. — смерть Івана Дніпровського (близький друг).

— 7 грудня 1934 р. під час похорону друга М. Куліш був заарештований.

— 15 червня 1937 р. родина одержала останній лист від драматурга. Був розстріляний на Соловках.

6. Аналітичне завдання. М.Куліш в оцінці критиків.

Прочитати й прокоментувати вислови.

• «Десять років усього письменницького стажу — десяток п'єс, що з них майже кожна була не тільки вдалим драматургічним матеріалом для блискучих, з видатним успіхом у глядача спектаклів, але й стала теж майже кожна — певним етапом у розвиткові мистецтва...» (Ю.Смолич, письменник).

• «Художньо довершені, гостроконфліктні твори М.Куліша здобули визнання їх автору не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Вони перекладалися російською, англійською, німецькою мовами, йшли на сценах театрів багатьох міст Європи» (Т.Хом'як, літературознавець).

III. Узагальнення й систематизація набутих знань.

Виконання тестів закритої форми.

1. М. Куліш поставив 1931 р. в Камерному театрі в Москві драму (режисер О. Таїров)...

А. «Маклена Граса»

Б. «Патетична соната»

В. «97»

Г. «Народний Малахій»

2. Найтісніше діяльність М. Куліша-драматурга пов'язана...

А. з Харківським театром імені

І. Франка

Б. з театром «Березіль»

В. з Новим театром у Києві

Г. не пов'язана з конкретним театром

3. Відомий актор і режисер Лесь Курбас почав свою діяльність із п'єси М.Куліша...

А. «Патетична соната»

Б. «Прощай, село!»

В. «Народний Малахій»

Г. «Хулії Хурина»

4. В українській драматургії М. Куліш працював...

А. 8 років

Б. 10 років

В. 12 років

- Г. 14 років
 5. *М. Куліш був репресований...*
 А. у 1928 р.
 Б. у 1930 р.
 В. у 1932 р.
 Г. у 1934 р.
 6. *У 1930 р. було написано твір...*
 А. «97»
 Б. «Патетична соната»
 В. «Прощай, село!»
 Г. «Маклена Граса»
 7. «Голод», «Мусій Копистка», «Незаможники», «Деся на селі», «Гибель одного комнезаму» — це попередні варіанти назви твору М.Куліша...
 А. «Комуна в степах»
 Б. «97»
 В. «Зона»
 Г. «Прощай, село!»
 8. *Мицанство й українізація — це, за визначенням М.Куліша, тема твору...*
 А. «Народний Малахій»
 Б. «Маклена Граса»
 В. «Хулій Хурина»
 Г. «Мина Мазайло»
 9. *Комедія М. Куліша «Мина Мазайло» написана...*
 А. у 1927 р.
 Б. у 1929 р.
 В. у 1931 р.
 Г. у 1933 р.
 10. *Перша п'єса М. Куліша...*

- А. «Патетична соната»
 Б. «97»
 В. «Зона»
 Г. «Прощай, село!»
 11. *Відображення трагічних подій голодомору в Україні — тема твору...*
 А. «Народний Малахій»
 Б. «97»
 В. «Хулій Хурина»
 Г. «Мина Мазайло»
 12. *М.Куліш був розстріляний на Соловках...*
 А. у 1942 р.
 Б. у 1941 р.
 В. у 1945 р.
 Г. у 1937 р.
 IV. Підсумок уроку.
 Розкрийте зміст поняття «митець і влада» на прикладі біографій Леся Курбаса й Миколи Куліша.
 V. **Домашнє завдання.**
 Повторити матеріал конспекту уроку, прочитати комедію «Мина Мазайло».
- Взагалі багато цікавого можна зустріти в поурочних планах викладачів ЗП(ПТ)О. Хотілося б, щоб досвід цей поширювався і передавався колегам. Хоча б у друкованому варіанті, як зараз. Ну, а ми підводимо підсумок, дякуємо Ользі Олексіївні Михайлик за надані матеріали і запрошуємо всіх викладачів

ЗП(ПТ)О Харківської області поділитися своїми напрацюваннями у цей історичний час!

Список використаних джерел

1. Аніщенко О.В. Проблема наукової організації праці учнів загальноосвітньої і професійної школи в історії розвитку педагогічної науки і практики в Україні (кінець XIX-XX ст.) 550: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Олена Валеріївна Аніщенко. – К., 2009. – 518 с.
2. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. – К., 2000. – 320 с.
3. Пінігіна Ю.Г. Роль української літератури у вихованні всебічно розвиненої особистості учня / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_3/19.pdf

Юрій ЯРОШЕНКО,

методист НМЦ ПТО
 у Харківській області;

Ольга МИХАЙЛИК,

викладач Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області

Конспект лекції

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

ВОЛОНТЕРСТВО – це діяльність, яка здійснюється добровільно для суспільства чи окремих соціальних груп, без розрахунку на винагороду. Французьке слово *volontaire* («волонтер») походить від латинського *voluntarius* («добровільний»).

Волонтер – це людина, яка добровільно надає безоплатну допомогу людям, які потребують особливий підтримки та соціального захисту, або державі, некомерційній чи громадській організації. Таким чином, волонтерами стають не з фінансових спонукань, а заради добровільної допомоги іншим та набуття безцінного життєвого досвіду. Адже регулярно та усвідомлено



допомагаючи іншим людина дарує їм свій час, вміння та ресурси. І натомість отримує щось значуще: знання, навички, досвід, коло соратників, нові знайомства.

Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859-й. Саме тоді

французький письменник-журналіст Анрі Дюман, вражений кривавими картинами битви при Сольфоріно, запропонував ідею створення Червоного Хреста – організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям.

Принципами, сформульованими Дюманом, керуються сьогодні волонтерські організації у всьому світі. До XIX ст. волонтерство сприймалось як військова справа, а волонтери – романтичні юнаки, які прагнули за покликом серця піти в бій за чужу незалежність і обов'язково в далеку екзотичну країну. З XIX ст. волонтерство набуває соціаль-



ного змісту і визначається як добровільна, неоплачувана діяльність у вільний від основної роботи час, спрямована на допомогу іншим.

У країнах Західної Європи і США волонтерський рух почав активно розвиватися в XIX ст. як рух «дружніх візитерів», сестер милосердя, самаритян, місіонерів. В 20-ті роки XX ст. з'являються перші міжнародні робочі табори добровольців, європейські служби добровільної праці. Після Першої світової війни в 20-ті роки французи і німці, зустрівшись, вирішили, що «... краще працювати разом, ніж воювати один проти іншого». Ця чудова думка стала потім девізом волонтерського руху. У 1920-ті роки у Франції біля Вердена був організований перший волонтерський загін за участі французької та німецької молоді. Волонтери відновлювали зруйновані Першою світовою війною ферми, не отримуючи за свою працю кошти. При цьому зацікавлена сторона забезпечувала добровільних працівників житлом, харчуванням, медичним страхуванням – цей принцип організації волонтерського руху зберігся і в наш час.

З цього й почала свою діяльність Міжнародна громадська служба, яку заснував П'єр Сересоль у 1920 році як гуманітарний рух. Принцип її – «Не говорити, а діяти». Розквіт волонтерського руху в США припадає на 1930-ті роки, в цей час у ньому взяло участь близько 3-х мільйонів молоді. Президентом Ф.Рузвельтом була створена волонтерська організація Civilian Conservation Corps для зниження рівня безробіття. Наступний розквіт волонтерства в США починається з 1961 року, коли Президент Д. Кеннеді створив організацію «Служба миру». У 1970 році в Ізраїлі була створена національна цивільна служба для того, щоб забезпечувати можливість волонтерського служіння для релігійних єврейських дівчат, які згідно з законом не повинні проходити військову службу.

У Європі з 1980-х років волонтерські загани широко розповсюджують екологічні проекти. В США, починаючи з 1993 року, при Президенті Б. Клінтоні, волонтерських рух досяг найбільших розмахів. Оскільки Президент фінансував волонтерські служби, до 1996 року волонтерів стало уже 35 тисяч.

У Парижі 14 вересня 1990 року на XI Всесвітній конференції Міжнародної Асоціації добровільних зусиль була прийнята Загальна декларація волонте-

рів. У ній визначаються цілі, значення, принципи руху. Сьогодні волонтерські організації існують у 80 країнах світу.

Волонтерська діяльність з давніх-давен була притаманна українському народу. Адже у словнику української мови подано низку слів-синонімів (доброчинність, добродіяння, добродійство, добродіянство, благодіяння тощо), які мають однакове тлумачення: «Надавати допомогу, сприяти кому-небудь у чомусь». Перші вітчизняні добровольці – Червоний Хрест, організований добровільний загін в сестри милосердя для шпиталю і лікарень для хворих.

В Україні поняття «волонтер» до 90-х XX ст. не існувало. Людей, що займалися суспільно-корисною справою, називали добродійцями, благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами (Князь Володимир, Ярослав Мудрий, Гетьман Петро Сагайдачний, Мазепа), приватні



благодійники Терещенки, Семеренки, Броцькі.

Волонтерську діяльність в Україні було офіційно визнано Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг». 2011 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про волонтерську діяльність», і ця Постанова втратила чинність.

Перший потужний сплеск волонтерства в Україні був пов'язаний із чемпіонатом Європи з футболу 2012 року. Організаційний комітет «ЄВРО-2012 Україна» надав статистику, що при потребі приблизно у 5,5 тис. волонтерів від бажаючих стати волонтерами УЄФА надійшло майже 24 тис. заявок, з яких більшість (90%) були з України та Польщі. Дане положення свідчить про те, що громадяни України зацікавлені у волонтерській діяльності, готові надавати допомогу, брати участь у масових заходах та здійснювати благодійну ді-

яльність без мети одержання прибутку.

Наступними важливими подіями, які стали поштовхом до розвитку волонтерської діяльності щодо посилення обороноздатності держави, були події Євромайдану та зовнішня агресія російської федерації проти України. Ці події змусили внести в Закон «Про волонтерську діяльність» ряд доповнень.

Відповідно до Закону №2519-IX від 15.08.2022 волонтерська діяльність здійснюється за такими напрямками:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, які потребують соціальної реабілітації, осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;

- здійснення догляду за хворими, особами з інвалідністю, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;

- надання волонтерської допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

- надання волонтерської допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією спортивних, культурних, молодіжних та інших видо-вищих і громадських заходів;

- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних

ситуації техногенного або природного характеру;

– надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, дії правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, проведення анти-терористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України;

– надання волонтерської допомоги для подолання наслідків бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту, тимчасової окупації;

– надання волонтерської допомоги для подолання наслідків збройної агресії російської федерації проти України та/або іншої країни проти України, а також для післявоєнного відновлення і розвитку України;

– надання волонтерської допомоги особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, збройною агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України;

– сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи;

– сприяння центральним і місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям, об'єднанням громадян, а також фізичним особам, які здійснюють соціальний патронаж, у проведенні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільнені від подальшого відбування зазначених видів покарань на підставах, передбачених законом;

– надання волонтерської допомоги особам, які постраждали внаслідок інфекційних (небезпечно інфекційних, особливо небезпечних інфекційних) захворювань та епідемій;

– надання волонтерської допомоги, пов'язаної із захистом та рятуванням



Лист до харків'ян з проханням про матеріальну допомогу від солдата діючої армії під час Першої світової війни

тварин;

– надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством.

Серед волонтерських організацій, які допомагають українським військовим, найвідомішими та найпотужнішими є «Народний проєкт», «Народний тил», «Повернись живим», «Армія SOS», «Крила Фенікса», «Combat-UA», Волонтерська сотня «Україна — Світ», «Сестри перемоги», Центр «Миротворець», «Волонтерська група Романа Доніка» та низка інших.

До найвідоміших волонтерських організацій, які допомагають переселенцям, належить «Станція Харків» (м. Харків)

Багато свідомих громадян нашої держави не могли спокійно спостерігати за подіями які відбувалися на Сході та Півдні України та всіма можливими засобами допомагали українській армії, щоб вона змогла вистояти та допомогти протистояти захопленню території України. Волонтери, так як і військові, ризикували своїм життям заради того, щоб захистити український народ та незалежність України.

Дослідження стану волонтерського руху провела соціологічна та маркетингова компанія «GfK Ukraine». Відповідно до висновків українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати

волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства.

Ще одне соціологічне дослідження було проведено Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» спільно з Київським міжнародним інститутом соціології, 32,5% українців лише протягом травня-вересня 2014 року мали досвід переказів коштів на рахунки української армії. Ще 23% громадян скористалися допомогою благодійних фондів та волонтерських організацій, передавши кошти, речі та продукти саме через ці громадські інституції. 9% громадян брали участь у магазинних акціях, купивши товари за списками для потреб армії та передавши їх волонтерам. Особисто допомагали вимушеним переселенцям речами та грошима 7% українських громадян. Безпосереднім збором коштів, ліків, речей та доставкою їх в зону проведення АТО займалися 3%.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень визначені основні фактори, що сприяли зростанню активності волонтерського руху:

1) внутрішня криза, що призвела до розбалансування системи державного управління;

2) дефіцит якісних управлінських рішень;

3) зовнішня криза.

Але до зазначених факторів можна додати наступні:

1) зміна світогляду громадян України;

2) брак ресурсних можливостей у

сфері забезпечення обороноздатності держави;

3) бажання зберегти мир на території держави;

4) розвиток інституту громадянського суспільства.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що в Україні волонтерська діяльність розвивається в багатогранних аспектах суспільного життя, а також є вагомим внеском у сфері посилення обороноздатності держави, який полягає у здатності до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту безпосередньо волонтерами та волонтерськими організаціями.

На жаль, на сьогодні ще немає точної дати утворення волонтерського руху з допомоги сектору безпеки і оборони у цілому в Україні, як і точної дати його оформлення у волонтерській організації. Початком можна вважати волонтерський рух під час Революції гідності та після початку російської інтервенції до Криму 20.02.2014, а розгалужена система допомоги армії з'явилася приблизно в травні-червні 2014 року.

З'ясовано, що необхідність у волонтерському русі була зумовлена наступними факторами: відсутність в армії достатніх ресурсів (одягу, засобів особистого захисту, медикаментів, їжі); відсутність організації своєчасного забезпечення цими ресурсами, налаштування логістики; відсутність по-

трібного забезпечення технікою; слабка виробнича база; відсутність достатньої підтримки біженців зі сторони держави тощо.

Волонтерський рух, пов'язаний із війною на сході України, отримав велике суспільне та державне визнання, яке проявилось в високих рейтингах довіри, державних та недержавних нагородах, перейменуваннях вулиць тощо. Деякі волонтери увійшли у владні структури.

Список використаних джерел

1. Бардін. Волонтери // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю.Левенець (голова), Ю.Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.119 ISBN 978-966-611-818-2.

2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М.Герасіна, В.Л.Погрібна, І.О.Поліщук та ін. За ред. М.П.Требіна. — Х.: Право, 2015.

3. Лях Т.Л., Хижняк О.В. (2012). Участь молоді у волонтерстві як важлива складова суспільної активності // Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри: щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року). — С. 77-83.

4. Лях Тетяна Леонідівна (2012) Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні // Чернігівський національний педагогічний університет імені

Т.Г.Шевченка «Вісник» (104). — С. 194-195. [Архівовано 16 грудня 2014 у Wayback Machine.]

5. Щорс В.В. Волонтерська діяльність — провідна форма гуманістичного виховання старшокласників / В.В.Щорс // Практична психологія та соціальна педагогіка. — 2013. — № 9. — С. 34-47.

6. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. — Київ: НІСД, 2015. 36 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf> (дата звернення: 08.09.2015).

7. Борецька Н.П., Крапівіна Г.О. Сучасний стан і проблеми розвитку соціально-трудових відносин у добровільчестві. Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. праць. Спец. вип.: У 3 т. К.: КНЕУ, 2010. Т. 1. С. 105-112.

8. Працювати на Євро-2012 безоплатно хоче рекордна кількість людей. URL: <http://www.unian.net/ukr/news/news-462928.html>.

9. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 року №3236-17 із змінами від 05 березня 2015 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 10.09.2015).

Віктор СУХІЛІН,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

На допомогу педагогу

Розвиток учнівського самоврядування як одного з важливих напрямків виховної системи закладу освіти

Актуальність створення та налагодження системи роботи учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О зумовлена необхідністю виховання особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь та навичок, але й має здатність активно включатися у демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні.

Організація учнівського самоврядування в закладі освіти є важливою умовою оптимізації управління життям на основі як найширшого залучення учнів до цього процесу. Елементи свідомої активної участі в суспільному

житті держави необхідно моделювати в ЗП(ПТ)О саме засобами учнівського самоврядування.

Проблеми виховання сучасного підростаючого покоління диктує необхідність підвищення ефективності виховної роботи в системі освіти. Одним з напрямків побудови виховної системи є розвиток учнівського самоврядування.

Суспільство гостро ставить питання про виховання в сучасній молоді інших стандартів поведінки в суспільному житті. Адже ми знаємо, що в цей час країні потрібні не тільки кваліфіковані

робітники, а й свідомі громадяни, які повинні розуміти, що працювати треба на перспективу, на допомогу своїй державі та суспільству.

Враховуючи високий темп сучасного життя, високі вимоги роботодавців до працівників, молодій людині, яка буде успішно кар'єру, конче необхідні навички лідера. Причому ці навички мають бути не теоретичними (книжковими), а підкріпленими власним практичним досвідом. Вищу конкурентоздатність мають на ринку праці ті випускники, які під час навчання брали активну участь у діяльності органів учнівського

самоврядування, молодіжних громадських організацій. Вони на практиці здобули навички організаційної роботи, ефективної комунікації, підготування заходів і головне – вміння переконати колектив у необхідності реалізації конкретних дій. Водночас, працюючи в молодіжних громадських організаціях, органах самоврядування, молодь здобуває практичні навички, маючи право на здійснення помилок та час на їх виправлення. А чим раніше молоді люди розпочнуть таку діяльність, тим більшого вони зможуть досягти.

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ — це педагогічна технологія, яка сприяє розвитку громадянських якостей учнів у системі демократичних відносин виховного колективу на принципах самореалізації, самодіяльності, самоорганізації та самодостатності особистості.

Самоврядування робить життя в закладі освіти предметом спільної творчості всіх її учасників. У різних закладах освіти можуть бути поставлені різні цілі згідно з напрямком діяльності цього закладу, але є ті, що об'єднують діяльність всіх закладів.

Цілі учнівського самоврядування:

— формування готовності кожного учня до особистісного самовизначення, набуття досвіду демократичних стосунків, до самовиховання і саморозвитку;

— створення умов для розвитку та реалізації науково-пізнавального, творчого потенціалу кожного учня;

— розвиток організаторських здібностей та соціальної активності учнів;

— виховання національної свідомості, любові до рідного краю, вивчення його історії, культури і традицій народу України та поважного толерантного ставлення до культури та традицій інших народностей;

— формування правової культури, виховання моральної відповідальності за доручену справу;

— підтримка ініціативи в проєктній діяльності;

— надання можливості учням самостійно планувати, організувати учнівське життя, позакласну діяльність, поважаючи законність та права всіх учасників освітнього процесу;

— створення можливості реалізації творчих ідей у суспільному житті та розвиток управлінських навичок у

реалізації цікавих справ;

— виховання відповідальності за збереження життя завдяки створенню та дії екологічних агітбригад.

Завдання учнівського самоврядування:

— підтримка ефективної взаємодії учнів, батьків, педагогів в умовах розвитку виховної системи в закладі освіти;

— надання учнівській молоді знань, умінь та навичок самоврядування, демократичного стилю взаємовідносин;

— залучення учнів до удосконалення особистості, створення умов для розвитку здібностей та реалізації інтересів, розвиток світогляду, самостійності та самосвідомості;

— виховання позитивного ставлення до загальнолюдських цінностей та норм колективного життя, законів держави;

— розвиток громадянської та соціальної відповідальності за себе, оточуючих, своєї країни;

— надання учням реальної можливості разом з педагогами, прогнозувати, використовувати, виконувати та аналізувати освітній процес;

— створення умов для самостійності, самодіяльності, реалізації ініціатив учнів;

— формування та розвиток гуманістичної спрямованості особистості з усвідомленням громадянської позиції, почуття національної гордості;

— підготовка і проведення свят, фестивалів, виставок, конкурсів, змагань;

— організація пізнавальної, спортивно-оздоровчої діяльності;

— підтримка проєктної, пошукової діяльності, творчої ініціативи.

Розвиток учнівського самоврядування базується на таких принципах:

- добровільність;
- чесність;
- взаємодопомога;
- демократичність;
- творчість;
- взаєморозуміння;
- активність;
- ініціативність;
- толерантність;
- самокритичність.

Діяльність учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О керується нормативно-правовими документами:

- Конституція України;

— Декларація про права дитини;
— Конвенція ООН про права дитини;

— Державна цільова соціальна програма «Молодь України»;

— закони України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про освіту», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»;

— Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики та підтримки молодіжних громадських організацій»;

— розпорядження та накази місцевих органів виконавчої влади, управління освіти і науки, закладу освіти, організацій;

— Статут.

Учнівське самоврядування сприяє формуванню в учнів таких якостей:

• відповідальність за доручену справу, за колектив, за все, що відбувається навколо;

• принциповість — вміння критикувати, належним чином сприймати критику, давати об'єктивну оцінку власним вчинкам і оточуючих людей;

• самостійність;

• готовність залежно від конкретних умов знаходити правильне рішення, долати труднощі;

• творче ставлення до дійсності;

• вміння виявляти ініціативу, вносити в будь-яку справу свої зусилля, думки, пропозиції.

Виділяють дві важливі функції учнівського самоврядування:

1. Забезпечення злагодженої роботи всіх колективів у закладі освіти, оптимальне рішення повсякденних завдань з урахуванням інтересів учнів, щоб кожному було комфортно і залежало б це від нього.

2. Підготовка учнів до участі у майбутньому управлінні державними і громадськими справами, оволодіння знаннями, вміннями і навичками управлінської діяльності.

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства молода людина має володіти не стільки знаннями, скільки методами пошуку інформації, а головне — вміннями і якостями, що допоможуть їй виживати й успішно діяти на своє благо і всього суспільства. І все це набувається за допомогою

учнівського самоврядування.

Загалом учнівське самоврядування є незамінним помічником педагогів. Для ефективної діяльності учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О необхідні відповідні умови.

По-перше, подолання формалізму в діяльності учнівського самоврядування і педагогічного керівництва ним. Воно має займатися конкретними справами, з його рішеннями повинен рахуватися педагогічний колектив.

По-друге, залучення членів самоврядування до процесу оновлення змісту діяльності закладу освіти, до боротьби з негативними явищами у середовищі учнів. Вони повинні активно допомагати педагогам у використанні нових форм виховної роботи з учнями, національних традицій, включатися у виховну роботу.

По-четверте, підбір до органів самоврядування найавторитетніших лідерів учнівського колективу. Члени учнівського самоврядування мають бути взірцем для вихованців у ставленні до своїх учнівських обов'язків.

По-п'яте, прагнення до розширення цих органів. За таких умов зростає кількість вихованців, які підтримують вимоги педагогічного колективу, більшої кількості учнів прищеплюється смак до суспільно корисної діяльності, створюються можливості для уникнення переважань найактивніших учнів, у залучених до громадської роботи вихованців виявляються нові сторони їх особистості, які знайшли простір для свого розвитку.

Вищим органом учнівського самоврядування є загальні збори його членів або учнівська конференція. Виконавчий орган підзвітний загальним зборам. Учнівські збори бажано проводити не менше двох разів на рік (у вересні визначаються завдання на новий навчальний рік, у травні виконавчий орган учнівського самоврядування звітується про виконану роботу. В кожному колективі є загальноприйнятні напрямки роботи учнівського самоврядування. Це науки та освіта, господарчі питання та дисципліна, культура та спорт. Але змінюється час, змінюються і потреби. І вже виникають нові напрямки діяльності учнівського самоврядування.

Напрямки діяльності учнівського самоврядування:

1. Волонтерський напрямок пе-

редбає співпрацю з громадськими і державними організаціями: Червоний Хрест, дитячим міським притулком, притулком для людей похилого віку, реабілітаційним центром з боротьби зі шкідливими звичками, медичними установами, з радами ветеранів тощо.

2. Конфліктно-правовий напрямок:

— знайомство учнівських колективів зі Статутом та діяльністю учнівського самоврядування, надання допомоги учням у дотриманні пунктів цих Статутів;

— посередництво у вирішенні внутрішніх конфліктів на принципах добровільності;

— захист прав людини і прав дитини, викладені в Конституції України і Конвенції ООН про права дитини.

3. Інформаційний напрямок:

— інформування учнів про проблеми, які можуть виникнути, та шляхи їх вирішення, про будь-яку діяльність учнівського самоврядування, про участь учнівського колективу у районних, міських, обласних, всеукраїнських та міжнародних заходах, конкурсах, змаганнях, олімпіадах і фестивалях;

— створення сайтів, електронних газет;

— створення сайту для інформації про діяльність Центру учнівського самоврядування;

— проведення семінарів з обміну досвідом роботи;

— розміщення інформації на сайті.

4. Організаторський напрямок:

— підтримка створення і діяльності агітбригад «Молодь обирає здоров'я» та екологічної агітбригади;

— надання допомоги в проведенні ярмарків.

5. Напрямок з питань економіки та господарювання.

Для того, щоб сучасному учневі забезпечити соціальну адаптацію в суспільстві, необхідно озброїти його знаннями, вміннями, необхідними для формування правової, економічної та господарської культури. З цієї метою органи учнівського самоврядування використовують ділові ігри, конкурси, тренінги та інші заходи, в основному спрямовані на освоєння нових знань у даному напрямку.

6. Пізнавальний напрямок «Наука і освіта»:

— створення рейтингів груп за результатами успішності учнів, орга-

нізація взаємодопомоги учнів у разі необхідності, вживання заходів щодо створення твердої громадської думки в середовищі учнів;

— спостереження за діяльністю предметних гуртків, піклування про їх безперерйність занять, допомога в організації тематичних предметних вечорів і тижнів;

— проведення заходів з боротьби за успішність учнів (рейди, випуск бюлетенів тощо);

— щорічна участь в організації внутрішніх олімпіад з предметів, проведенні науково-дослідних конференцій.

Діяльність учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О забезпечується такими документами:

— наказ про організацію роботи учнівського самоврядування;

— наказ про призначення відповідального за діяльність учнівського самоврядування;

— Положення про учнівське самоврядування;

— Статут учнівського самоврядування;

— Програма діяльності учнівського самоврядування;

— План роботи учнівського самоврядування на навчальний рік;

— План роботи центрів учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О;

— звіт за I та II навчальний семестр.

Поради педагогам-консультантам, які координують роботу учнівського самоврядування:

• постійно цікавтеся завданнями, які розв'язують органи самоврядування;

• разом з учнями ведіть пошуки шляхів вирішення цих завдань;

• допомагайте учням у визначенні мети діяльності, складанні плану, аналізі роботи;

• не беріть усю відповідальність за роботу органів учнівського самоврядування на себе, намагайтесь зробити так, щоб учні самі знайшли вихід із найскрутніших ситуацій;

• залучайте, якщо це необхідно, до вирішення управлінських завдань інших членів педагогічного колективу;

• не займайте позицію спостерігача, активно допомагайте втілювати в життя рішення, прийняті органами учнівського самоврядування;

• консультуючи, постійно навчайте актив, готуйте його до самостійної роботи.

З метою якісної організації діяльності учнівського самоврядування у ЗП(ПТ)О Науково-методичним центром професійно-технічної освіти у Харківській області в жовтні 2022 року проаналізовано сторінки щодо самоврядування на сайтах ЗП(ПТ)О Харкова та області. До уваги бралися:

- наявність даної сторінки;
- доступність та зручність пошуку на сайті;
- оновленість інформації;
- наявність нормативно-правової документації;
- розміщення фото-, відеоматеріалів про діяльність учнівського самоврядування, їх якість;
- наявність структури учнівського самоврядування, фото президента та голів центрів;
- розміщення звітів про діяльність учнівського самоврядування, інформації про волонтерську роботу.

Необхідно виділити заклади освіти, в яких на сайтах розміщені оновлені й актуальні матеріали та змістовно і цікаво представлена робота учнівського самоврядування:

- Люботинський професійний лицей залізничного транспорту;
- ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»;
- ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»;
- ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»;

— ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».

За результатами аналізу були зроблені висновки про необхідність створення методичних рекомендацій щодо організації роботи учнівського самоврядування в ЗП(ПТ)О та оформлення сторінок на їх сайті.

На сьогодні важливим напрямком діяльності учнівського самоврядування є волонтерський рух, створення волонтерських осередків. Цікавим прикладам розвитку волонтерської діяльності є робота осередка «Ми поруч!», який був

створений при раді учнівського самоврядування ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області».



Саме через душевний поклик і щире безкорисливе бажання допомогти героям – воїнам Збройних Сил України, ра-



дою учнівського самоврядування було вирішено створити в закладі освіти волонтерський осередок «Ми поруч!». Варто відмітити, що активність учнів закладу освіти виправдовує усі сподівання.

Волонтерський рух для молоді – це можливість реалізувати себе в служінні

людям. Учні з цього волонтерського осередку, насамперед, демонструють небайдужість та добро, яке так необхідне усім людям у наш час. Молодь постійно проводить акції на підтримку бійців зони АТО, під час яких плетуть маскувальні сітки, виготовляють прапори, солодощі та обереги.

Милосердя ніколи не буває багато. Варто лише вчасно серцем відчутися прохання про допомогу. Сьогодні тисячі патріотів, у тому числі із рідної Слобожанщини, обороняють свободу, незалежність та територіальну цілісність України.

Наші захисники як ніколи потребують уваги і розуміння від своїх співвітчизників, у тому числі і молоді. За ініціативи волонтерського осередку

«Ми поруч!» учнями з професій «Кушнір-розкрійник» і «Кравець» розпочато виготовлення маскувальних сіток та Державних прапорів України, які будуть відправлені військовим ЗСУ.

Дуже важливо надавати підтримку захисникам України в такий нелегкий час, адже нашим героям дуже потрібно знати, що про них турбуються, в

них вірять, ними пишаються ті, кого вони захищають. Така волонтерська діяльність допомагає молоді України зростати патріотами своєї держави, розуміти і бачити на власні очі свій внесок у перемогу.

Список використаних джерел

1. Електронні ресурси. – Режим доступу:

- <http://school-8.com.ua/учнівське-самоврядування/>
- <http://12.school-info.te.ua/blog/75-uchnivske-samovrjaduvannja>
- <http://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/uchnivske-samovrjaduvannya>
- http://mehovschic.ptu.org.ua/?page_id=117

**Ольга
МАРИНКА-СИРОМЯТНІКОВА,**
*методист НМЦ ПТТО
у Харківській області*

Мої діалоги з Григорієм Савичем (під впливом 300-річчя від дня народження філософа і значення його спадщини для нинішніх поколінь)



Понад два з половиною століття від покоління до покоління переходять мудрі слова мандрівного філософа – символу незламного духу й високої моралі. І кожне покоління, уверена, не раз зверталось до його думок про довоколишній світ, особисте становище й норми поведінки людини в непрості моменти буття. Бо такі думки актуальні незалежно від часу. Я теж знаходжу слова, поради, суголосні з питаннями, які доводиться вирішувати в цьому складному світі.

Григорій Савич у моїй свідомості – одна з істотно важливих особистостей, які формували нашу історію. Не випадково, за версією ЮНЕСКО, його відносять до п'яти мудреців світу: тут Сократ, Конфуцій, Спіноза та Махатма Ганді. Усіх їх об'єднують принципи «жили, як навчали». І саме тому, за висловом друга Григорія Савича і його учня М.Ковалинського, той досяг вершин наук, пізнавши дух свободи. Справді достойний приклад усім серцям [3].

– *Тож, Григорію Савичу, чому можна повчитися у Вас таким, як я? – подумки звертаюсь до філософа.*

– Почни з головного, свідчать настанови мудреця, з вибору справи, яка зробить тебе щасливою. Як мовиться, «що полюбив, у те й перетворився». Оприлюднений діалог Бджоли й Шершня – теж тому підтвердження. Немає нічого кращого для людини, як жити за своєю природою, обирати сродну справу – за природними нахилами та

здібностями [1].

Нотатки на полях: Тут Григорій Савич продовжує думки давньогрецького Епікура, який дякував природі за те, що «потрібне зробила неважким, а важке – непотрібним». І саме такі думки допомогли мені обрати професію, яка, гадаю, подобається не тільки зараз, а й залишиться такою у майбутньому.

Не одне десятиліття літературознавці, філософи чаклюють над глибоким змістом висловлювань Г.С.Сковороди про сродну працю. На жаль, у гонитві за фінансовими вигодами в нинішньому суспільстві про мудрі настанови Г.С.Сковороди часто забувають. Мовляв, легко говорити, а спробуй, щоб і прибутково, і ще й справа до душі...

Це одне з перших і, мабуть, доволі складних випробувань, які виникають, коли вирішуєш, ким бути, як знайти ту справу, що відповідала б усім вимогам. Мої ровесники без прислуховувань до мудрих порадників часто програють, а відтак не мають живильної основи, щоб упевнено йти вперед.

Дякую, шановні мудреці, що придчинили мені світ!

– *Але ж, Григорію Савичу, дуже нелегко дається така наука мені й ровесникам. Кажете, слід розвиватись, самовдосконалюватись, читати книги й навіть жертвувати дозвіллям!?. Ось намагаюсь налаштувати себе, уявити краще майбутнє, а обставини повертають до сірих буднів...*

– Не все те отрута, що неприємне на смак! І ще додаю: ні про що не турбува-

тися, ні за чим не турбуватись – значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – це рух [2]. Як хто посіє в юності, так пожне в старості.

Нотатки на полях: Що ж, доводиться погодитись, по собі знаю: варто заспокоїтись, у чомусь пригальмувати – сила інерції гальмуватиме тебе й далі, і позбутися її ставатиме важче... Ні, чим більше рухаєшся, тим більше досягнеш. Спокій для молодих, хто пробує виходити на самостійний шлях, – то вбивча сила.

– *А як при цьому не помилитись?*

– Похибки?.. Їх потрібно вчитись виправляти або зносити, коли вони несерйозні.

– Для шляхетної людини, – продовжує мій уявний співрозмовник, – ніщо не є таким важким, як пишний бенкет, особливо, коли перші місця на ньому займають дурні [2].

Нотатки на полях: Так, нічому радіти, коли ти ще багато чого не встиг! Дехто задовольняється бодай малим досягненням. Але ж це тільки одна зі сходинок! А їх попереду долати й долати.

Інколи дивуюсь від наших політиків-популістів. Прямо ніби за помахом чарівної палички обіцяють перед виборцями звернути гори й скоро ошасливити. А через рік-півтора дивисься – де й подівся той запал, чоловік досяг певного благополуччя й на цьому ніби свою місію виконав. Ото ж треба ще подумати, хто на такому бенкеті дурніший: політик чи ми, котрі повірили необґрунтованим обіцянкам.

– А я ще раніше застерігав: якби ми знали того, що живе в нас. Знали і пам'ятали те, що живе в кожному з нас, то несподіванок було б менше і життя б складалось інакше [2].

– Тут немає нічого надзвичайного, – зауважує мій співрозмовник. – Вся справа в пізнанні: не тільки когось, а й самого себе. Наскільки вмієш розбиратися в людях і чому так легко декому довіряєш... Майже півстоліття переймався цими питаннями. І багатьох таки не переконав, бо совість – не чистий кришталь...

Застереження на полях: – Так, люди здебільшого піддаються інтуїції, а не розуму. Я часто згадую, як ви навчали не лінуватись, зосереджуватись на осягненні себе, своєї натури, того, що робить нас людиною, вирізняє серед інших.

– Так, і в «Симфонії про народ» зауважував: кожен мусить пізнати свій народ і себе в ньому [5].

Нотатки на полях: Людина по-справжньому пізнається в критичні моменти. Правда, це проявляється як у хорошому, так і не дуже. Уявіть, скільки свідомих, упевнених у своїй правоті хлопців і дівчат стали захищати свою землю на сході, починаючи з 2014 року і до нинішнього часу! Добровольчі батальйони мотивованих патріотів за минулий час зробили більше, ніж хто інший. Головне: зупинили ворога і показали приклад іншим.

Але ж траплялись й боягузи або колаборанти, котрі у важкі хвилини схилили, вирішили перечекати смутні часи, ховаючись за спинами інших чи допомагали ворогам! І це виявилось дуже небезпечним. Саме через таких слабкодушких ворог намагається формувати своїх поплічників, у тому числі й коригувальників для далекобійних ракет. Такі люди навряд чи займались відповідальним самоаналізом. Раніше ми їх ніби не помічали, іронізували, а тепер за цю поверховість доводиться платити дорогу ціну.

– На жаль, і мої думки про сродну працю нерідко використовувались маніпулятивно. При радянському суспільстві підводили до думки, що така праця має бути суспільно значимою та корисною, а людина має жити заради загальнонародної справи. Ось так і вийшло, що в людей відбили охоту до самоаналізу. Це ж нелегко! Хай краще хтось підкаже й покаже, а я скористаюсь...

Нотатки на полях: Так сталося з нашим північним сусідом. Там люди звикли розраховувати на царя-

батюшку: він усе розкаже й покаже. Ось і показує перед усім світом, куди може завести людська аморальність, бажання показати зверхність над іншими. Ще у XVIII ст. ви говорили про ущербність стовпів неотесаних, так вони й досі збереглись...

– Усім нам, перш за все, слід копати криницю для чистої води, зокрема і всередині себе. І така вода (вважай, принциповий самоаналіз і об'єктивні висновки – авт.) зростає і твоєю оселю, і, дай Боже, допоможе сусідській. Без такої «криниці» в суспільстві важко навести лад [4].

Нотатки на полях: Не знав Григорій Савич, що й після подвижницької місії в світі не скрізь подобатимуться його відвертості. Не всі захочуть почерпнути з криниці мудроців животної води. Приміром, диктаторам непотрібні освічені люди. Одним з проявів цього, вважаю, ракетний обстріл російськими окупаційними військами Національного меморіального музею філософа в Золочівському районі, місці останнього прихистку правдошукача. Саме напередодні відзначення 300-річного ювілею від дня народження. Але й тут сталося диво: приміщення музею сильно постраждало від вибуху, а вразний пам'ятник, що був усередині, вцілів! І до цих пір є глибоким символом, що справжні ідеї незнищені.

Таким чином, як не міркуй, а слова й висновки Г.С.Сковороди досі для всіх актуальні. І одна з головних настанов його вчення – «Пізнай самого себе». Він розвивав його протягом усього життя, доповнював і намагався донести співрозмовникам. Вважав, що пізнання людської особистості дає ключ до розвитку розуму, освоєння довколишнього світу й нових обріїв для суспільства. Ось тому ця формула людського життя має неперехідне значення і для мого покоління.



Думаю, кожен з ровесників, хто замислиться над повтореними тут висловлюваннями Григорія Савича, постаріється усвідомити їх глибину та використати, як цінні підказки й поради для прийняття правильних рішень.

Список використаних джерел

1. Аксініна І. Григорій Сковорода. Афоризми / І.Аксініна // Українська мова та література. – 2019. – №6.

2. Григорій Сковорода: «і словом, й розумом, і життям мудрець»: зб. матеріалів III студ. Сковородинівських читань 7 листоп. 2008 р. / Упр. культури і туризму Харків. обл. держ. адмін., Нац. літ.-мемор. музей Г.С.Сковороди; [відп. ред. Н.І.Мицай].

3. Григорій Сковорода: філософія життя і творчості «українського Сократа»: наук.-допом. бібліогр. покажч. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С.Сковороди, наук. б-ка; уклад. Т.І.Неудачина; відп. ред. О.Г.Коробкіна. – Харків: ХНПУ, 2019. – 7 с.

4. Крилаті вислови та цитати українського генія Григорія Сковороди. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://chz.org.ua/krylati-vyslovy-ta-tsyaty-ukrains-koho-heniia-hryhoriia-skovorody/>

5. Ушкалов Л. Український тиждень. – 13.01.2013.

Вікторія ТИМЧУК,

учениця 3 курсу ДЗП(ПТ)О

«Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту»

ВІСНИК Реєстраційне свідоцтво
ЖК №128
видане 01.02.94р.
ПРОФОСВІТИ

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Т.О.РУСЛАНОВА
Н.Г.СОЛОГУБ
О.І.ГОРСНКОВА
О.В.ЯКОВЕНКО

Адреса редакції та видавця:

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
Тел. 64-68-60

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-методичного забезпечення та моніторингу якості НМЦ ПТО за адресою:
61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі «ПТО Харківської області» ptu.org.ua

Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.